

WARNING :
THIS ARTICLE MAY NOT BE DISTRIBUTED
WITHOUT THE AUTHOR'S WRITTEN PERMISSION.

Teacher's book for the *Manual of Standard Tibetan*

by Nicolas Tournadre

In cooperation with Sonam Yangkyi and Tsering Wangchuk.

Foreword

Since the first French version of the *Manual of Standard Tibetan* was published in 1998, many people have asked me to provide keys and answers to the exercises. Due to the lack of time, I could not satisfy this demand. In 2003, both the English version and the second revised edition of the Manual have been published, again without the answers to the exercises. Finally during the summer of 2004, I was invited by Professor David Germano to the University of Virginia to direct the Tibetan summer program. This gave me an opportunity to work on the exercises and write additional commentaries. During the summer intensive program (about 9 hours of Tibetan daily, for two months), I was assisted by two Tibetan teachers, Sonam Yangkyi and Tsering Wangchuk, who were both very committed to transmitting and teaching their native language and cultural background. I am also grateful to Sonam Yangkyi and Tsering Wangchuk for helping me to check the corrections and the additional commentaries. I am grateful to the 15 students of the 2004 summer program who were so enthusiastic about learning this extraordinary language and asking a lot of relevant questions that generated some of the additional commentaries presented here.

Finally I want to express my acknowledgements to Douglas Duckworth and Nancy Caplow for correcting the English and editing the text.

The difficulties in learning a language depend both on the specific character of the given language (phonological, morphological, syntactic and semantico-pragmatic) as well as the characteristics of the learner's own language (also called "source language" as opposed to "target language"). In the case of the summer program in the University of Virginia, all the students were native speakers of American English. This helped me to understand some of the specific difficulties encountered by learners of Tibetan who are native English speakers, particularly in the field of phonetics. To address this issue, I wrote a special commentary.

The teacher's book is structured in the following way. One first finds the answers to the exercises in the manual (the questions are not repeated and should be looked up in the manual), on certain topics, one will find additional commentaries and tables.

Often, several answers are acceptable for many of the exercises, but we generally give only one typical answer. In most cases, it is also possible to choose either honorific or ordinary (informal) speech. We give the answer only in one register (either honorific or ordinary).

Nicolas Tournadre

Associate professor, University of Paris 8

Co-director of the Language and Linguistic collection
of the Tibetan and Himalayan Digital Library. UVa

www.thdl.org

University of Virginia

Charlottesville, August 2004.

Exercises of the introduction

The following answers correspond to the exercises found in the introduction, p.74 :

exercice 7 : Listen to the CD, Tr 8

exercice 8 : *rogs.pa* "companion" ; *slob.grwa.ba* "student" ; *dge.rgan* "teacher" ; *bkra.shis*

Trashi "auspicious", or person's name. *sku.mdun* "presence (H)"; *cha* "pair"; *chu* "water" ; *dbyar.kha* "summer"; *grub.'bras* "result"; *dbral* "to tear" ; *dbang.po* "organ", or person's name

exercice 11 : Listen to the CD, Tr 9

exercice 13 : Listen to the CD, Tr 10

Additional commentary on phonology

Tibetan has four series of initial consonants, which although are very similar to European ears, are important to distinguish in order to speak and understand Tibetan.

These four series deal with three main parameters : the tone, the aspiration and voicing:

1. high tone voiceless unaspirated 2. high tone voiceless aspirated, 3. low tone voiceless aspirated 4. low tone voiceless or voiced unaspirated. Table 9 of the Manual called "Phonological oppositions in Tibetan" (p 67) illustrates these series. Thus, it is important to listen and to distinguish all the sounds of this table.

English, like most European languages (except Swedish, Serbo-Bosno-Croatian), have not developed any tones, so in the beginning tones are hard to produce and to hear. Fortunately, in Tibetan, the tone system has only two registers: high and low. In order to pronounce a high tone, one should "sing" the given sound with a higher pitch, and for the low tone, one can simply keep one's "normal" pitch.

Unlike French, Spanish or Russian, American English ¹ has aspirated sounds. For example when a *p*, *k*(or *c*), *t* appears as the onset (initial consonant) of a syllable it is always aspirated, i.e., pronounced with a strong expiration : *pie*, *cool*, *two*, etc. So it is very easy for native English speakers to pronounce the 2nd and 3rd series, which correspond to aspirated sounds found in words like "pie, cool, two, etc.". The 2nd and 3rd series are pronounced with the same aspiration but have a distinct pitch : 2nd (high), 3rd (low).

The 4th series is pronounced in a low tone without aspiration and is either voiced or voiceless. In most cases, the consonant is pronounced voiced rather than unvoiced but the difference between the two is not relevant for Tibetan (see p 32-34) ². In other words, as long as the consonant is pronounced with a low tone and is *unaspirated*, it does not matter whether it is voiced or voiceless, although the latter is more frequent. For example, in the case of the labial series, one may pronounce the 4th series as : *b* or (unaspirated) *p*. For English speakers, and speakers of other European languages as well, the easier way is to pronounce a *b*. For English native speakers pronouncing a *p* would often yield an aspirated sound while aspiration is not present in this 4th series. So the 2nd, 3rd and 4th do not present any special difficulty except the pitch level (high for the first) and low for the 3rd and 4th series. The series which requires special training for most native English speakers is the first series. When trying to produce the sound without aspiration, most American speakers naturally shift to a voiced sound. For

¹ The following is also true for varieties of British English but there are subtle differences in the system that we oversee here.

² In the Manual, I have chosen to note the fourth series with a low tone voiceless : *k̄a*, *t̄a*, *p̄a* (see p 33) instead of *ḡa*, *d̄a*, *b̄a* which would have been possible. The reason for my choice is that voiced sounds appear only as variants of the voiceless sounds which are dominant in the system : Spoken Standard Tibetan does not have voiced correspondants of *s* and *sh* : * *z*, * *zh*.

example, in trying to pronounce *ta* (non aspirated high tone) "horse" one often ends up pronouncing *da* "arrow", because to an American ear, the only way to produce a sound without aspiration is to voice it. However there is a good way to get rid of this tendency. In English, consonants are aspirated only when they appear as the initial of the syllable. In other cases, consonants are not aspirated. For example the *p* of *pie* is aspirated but the *p* of *spy* is not. The *c* of *cool* is aspirated but the *c* of *school* is not aspirated. So a good way to pronounce the 1st series is to train to pronounce the *p* of *spy* or the *c* of *school*, omitting the initial s letter : (s)py, (s)chool. By using this method the learner won't shift to voiced sounds *sby* or *sgool*. The following table summarises the above points. Exercise 13 (p 75) with the CD recording is also important to master the differences among the four series.

Table 9'

Tableau mis en forme

High non-aspirated high tone voiceless ཕྱོག་ཚུང་ ཕྱ་གདངས་མཐོ་པོ་ ཕྱ་མེད་	High aspirated high tone voiceless ཕྱོག་ཚེན་ ཕྱ་གདངས་མཐོ་པོ་ ཕྱ་མེད་	low aspirated low tone voiceless ཕྱོག་ཚེན་ ཕྱ་གདངས་དམའ་པོ་ ཕྱ་མེད་	low non aspirated low tone voiceless or voiced ཕྱོག་ཚུང་ ཕྱ་གདངས་དམའ་པོ་ ཕྱ་མེད་དམ་ཕྱ་ལྷན་
p	ph	ph	b/p
<i>par</i> "picture" པར་ (s)py (high tone)	<i>phar</i> "overthere" ཕར་ <i>pie</i> (high tone)	<i>phar</i> "between" བར་ <i>pie</i> (low tone)	<i>bar/par</i> "catch fire" འབར་ <i>buy</i> (low tone)
k	kh	kh	k/g
<i>ko</i> "leather" གོ་ (s)chool	<i>kho</i> "he" ཁོ་ <i>cool</i>	<i>kho</i> "hear" གོ་ <i>cool</i>	<i>go/ko</i> "head" མགོ་ <i>goal</i>
t	th	th	d/t
<i>ta</i> "horse" རྟ་ (s)tew	<i>tha</i> "edge" མཐའ་ <i>two</i>	<i>tha</i> "now" ད་ <i>two</i>	<i>da/ta</i> "arrow" མདའ་ <i>dew</i>

Lesson 1.

1.4.1) Answers

འདི་གའི་རེད། འདི་དེའི་རེད། དེ་གའི་རེད། དེ་དཔེ་ཆ་རེད། འདི་རྩ་རེད་པས།
འདི་ཆང་རེད། ཕ་གི་གའི་རེད། ཕ་གི་ལྷ་ས་རེད།

1.4.2) Answers

'di ga.re red, 'di bod red, 'di lha.sa red, de gzhi.ka.rtse red pas, lags red gzhi.ka.rtse red

1.4.3) Answers

1. What's this. 2. This is a cup. 3. That's chang. 4. Is that a pecha over there? 5. Is this a map? 6. This is Nyima 7. This is the world. 8. Is that Dawa over there? 9. That's Dawa over there.

1.4.4) Answers

འདི་	གཞི་	མེད་
འདི་	དཀར་ཡོལ་	མེད་པས།
དེ་	ཆང་	མེད།
ཕ་གི་	དཔེ་ཆ་	མེད་པས།
འདི་	ས་བགྲ་	མེད་པས།
འདི་	ཉི་མ་	མེད།
འདི་	འཇམ་གླིང་	མེད།
ཕ་གི་	ལྷ་བ་	མེད་པས།
ཕ་གི་	ལྷ་བ་	མེད།

1.4.5) Answers

འདི་དེ་བ་མེད་པས། འདི་དེ་བ་མེད། ཕ་གི་དཔེ་ཆ་མེད་པས། ཕ་གི་དཔེ་ཆ་མེད།
 དེ་སྐྱུ་གུ་མེད་པས། དེ་སྐྱུ་གུ་མེད།

1.4.6) Additional drill not found in the Manual (see answers p. XXX).

Translate and repeat the greetings

- a) བགྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།
- b) བགྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།
- a) ལྷ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས།
- b) ལགས་བདེ་པོ་ཡིན།
- a) རྗེས་མར་མཇུག་ཡོང་།
- b) རྗེས་མར་མཇུག་ཡོང་།

1.4.7) Additional drills not found in the Manual (see answers p. XXX).

Translate and repeat the greetings of the following dialogue.

- a) ཕྱག་ཕེབས་གནང་བུང་།
- b) ལགས་ཡོད། བཞུགས་གདན་འཇགས་ཡོད་པས།
- a) ལགས་ཡོད། ཡར་ཕེབས།
- b) ཐུགས་རྗེ་ཆེ།

Lesson 2.

2.4.1) Answers

- 1. འདི་རྒྱལ་ཀྲུལ་མ་རེད། ཅོག་ཅུ་རེད། or འདི་ཞབས་ཀྲུལ་རེད། གསོལ་ཅོག་མ་རེད།(H)
- 2. འདི་དཔེ་ཆ་མ་རེད། དེ་བ་རེད། 3. དེ་ཚོ་ཨ་ནི་རེད། ལྷ་པ་མ་རེད། 4. དགོ་གན་སུ་རེད།
- གན་ལགས་སུ་རེད། 5. ཁོང་གླ་མ་རེད་པས། 6. ལགས་མ་རེད།
- ཁོང་སྐྱ་ཞབས་ ། སྐྱ་ཞོགས་ ། རེད། 7. དེ་ཚོ་འབྲོག་པ་རེད་པས། 8. ལགས་མ་རེད། དེ་ཚོ་
- ཞིང་པ་རེད། 8. ཁོང་རྩུང་ཡིག་རེད། 9. ཁོང་གན་ལགས་རེད། (H) or མོ་རང་དགོ་གན་རེད།

2.4.2) Answers

khong su red; khong blo.bzang red; tshe.ring su red; tshe.ring khong red; khong.tsho su red; khong.tsho slob.grwa.ba red; blo.bzang dge.rgan red.pas; dge.rgan ma red; slob.grwa.ba red/

2.4.3) Answers

- 1. Who are these people? 2. These are monks. 3. Who are those people over there?
- 4. Those people over there are students. 5. Who is it over there? 6. Over there that's Lobzang 7. Are these books? No, these are pechas. 8. Is this a chair? No, it's a table.
- 9. Who are those teachers? 10. Is it tea? - No, it's chang. 11. Is that (over there) a cup? No, it's not a cup, it's a (wooden) bowl.

2.4.4) Answers

- = འདི་ཚོ་ ། ལྷ་ = རེད་
- = འདི་ཚོ་ = ལྷ་པ་ = རེད་
- ། ས་ཚོ་ = ལྷ་པ་ = རེད་
- ། ས་ཚོ་ ། ལྷོ་ལྷ་པ་ = རེད་
- ། ས་གི ། ལྷ་ = རེད་
- ། ས་གི ། ལྷོ་བཟང་ = རེད་
- = འདི་ཚོ་ = དེ་བ་ = རེད་པས། = དེ་བ་ = མ་རེད། ། དཔེ་ཆ་ = རེད།
- = འདི་ ། རྒྱལ་ཀྲུལ་ = རེད་པས། ། རྒྱལ་ཀྲུལ་ = མ་རེད། ། ཅོག་ཅུ་རེད།

འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་
 འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་
 འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་ འདྲེ་ཆོ་

2.4.5) Answers

Formation of honorifics with prefixes. (See the appendix 3 of the Manual).

ཡུལ་དེབ་ H. of དེབ་"book" ཡུལ་སྐྱུ་གུ་ H. of སྐྱུ་གུ་"pen"; ཡུལ་དེབ་ H. of དེབ་ཆོ་"book"
 (Tibetan style).

ཡུལ་གཟུགས་ H. of གཟུགས་པོ་"body" ཡུལ་ཟླ་མོ་ H. of ཟླ་མོ་ "husband, spouse",
 ཡུལ་སྟོན་ H. of སྟོན་ཐུང་"shirt", ཡུལ་པར་ H. of པར་"picture".

དབུ་ལྷོ་ H. of ལྷོ་མོ་"hat", དབུ་ཁྲིད་ H. of འགོ་ཁྲིད་"chief, director", དབུ་མཇེད་ H. of
 "Leading cantor in a buddhist monastery" (no ordinary address).

ཡུལ་སྐབས་ལམ་ H. of ལམ་"answer", ཡུལ་སྐབས་སྟོས་ H. of སྟོས་པམ་"chili",

2.4.6) Answers

སྐྱུ་གུ་དེ་ཆོ་ "those pens"; དཀར་ཡོལ་དེ་ཆོ་ "those cups" སྟོན་ཆོ་དེ་ཆོ་ "those lessons"
 འོ་ཆོ་ "they" འབྲོག་པ་ཆོ་ "the pastoralists"; འབྲོག་པ་དེ་ཆོ་ "those pastoralists"; སྟོན་གྲུ་དེ་ཆོ་
 "those schools". The following examples are not correct : *སྐྱུ་གུ་ཆོ་ *དཀར་ཡོལ་ཆོ་
 *སྟོན་ཆོ་ཆོ་

Lesson 3.

3.4.1) Answers

1. ལྷོ་མིག་འདི་ཆེན་པོ་རེད། ལྷོ་མ་ཆེན་པོ་འདི་སྐྱུ་རེད། དེབ་རྒྱུ་རྒྱུ་འདི་ག་རེ་རེད། ཇ་འདུག་གསལ།
 འོག་སྐྱུ་མི་འདུག། ཉི་མ་འདུག་གསལ། དཀར་ཡོལ་ཆེན་པོ་མི་འདུག། ཇོ་རྗེ་ལགས་
 བདེ་པོ་རེད་པས། སྟོན་ཐུང་གཟུགས་པོ་རྒྱུ་རྒྱུ་རེད།

3.4.2) Answers

lags bkra.shis bde.legs; bkra.shis bde.legs; thub.bstan.lags yin.pas; lags min, khyed rang
 su yin pa; nga rdo.rje yin khyed.rang su yin.na; a.la'i dgong.dag rdo.rje-lags nga
 blo.bzang yin; sku.gzugs bde.po yin-pas; lags yin thub.bstan-lags 'dug-gas;
 lags mi.'dug; 'o.na thugs.rje.che rjes.mar mjal-yong rjes.mar mjal-yong.

3.4.3) Answers

This cup is small. These books are big. There isn't any black ink. This table is long. Those hats are black. Are there any chairs? The world is small. Isn't there any white paper? The road is short.

3.4.4) Answers

དཀར་ཡོལ་ འདི་ རྒྱང་རྒྱང་ རེད།
 རེད་ རྟོ་ཚོ་ ཆེན་པོ་ རེད།
 ལྗང་ཚ་ རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རེད།
 རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རེད།
 ལྗང་ལྗང་ རྟོ་ཚོ་ རེད།
 རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རེད།
 རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རེད།
 རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རྟོ་ཚོ་ རེད།

3.4.5)

ཞལ་དཀར་འདི་རྒྱང་རྒྱང་ རེད། ལྗང་རེབ་དེ་ཚོ་ཆེན་པོ་རེད། ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ རྟོ་ཚོ་ཆེན་པོ་རེད།
 ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ རྟོ་ཚོ་ཆེན་པོ་རེད། ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ རྟོ་ཚོ་ཆེན་པོ་རེད།
 ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ རྟོ་ཚོ་ཆེན་པོ་རེད། ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ལྗང་ རྟོ་ཚོ་ཆེན་པོ་རེད།

3.4.6) Answers

ཁྱེད་རང་དྲུང་ཡིག་ཡིན་པས། ཁྱེད་རང་ཚོ་སློབ་གྲྭ་བ་ཡིན་པས། ཁྱེད་ཚོ་དགེ་སྐྱོན་རེད་པས།
 ང་རང་ཚོ་འབྲོག་པ་ཡིན། ང་རང་དགེ་སྐྱོན་རེད་པས། ཁྱེད་ཚོ་བདེ་པོ་རེད་པས།
 ང་བདེ་པོ་ཡིན། ཁྱེད་རང་དྲུང་ཡིག་ཡིན་པས། མ་རེད། རྟོ་ཚོ་ཆེན་པོ་རེད། ཁྱེད་ཚོ་བདེ་པོ་རེད་པས།
 རྟོ་ཚོ་ཆེན་པོ་རེད། ཁྱེད་ཚོ་བདེ་པོ་རེད་པས།

3.4.7) Additional commentary on anticipation rule.

The anticipation rule has been explained in Lesson 3 (p 94-95). Here is a table to summarize the various combinations with the essential linking verb *yin / red*.

	1 st person	2nd person	3rd person
Declarative	ཡིན (egophoric)	རེད (neutral)	རེད (neutral)
Interrogative	རེད་པས (neutral)	ཡིན་པས (egophoric)	རེད་པས (neutral)

In other words one finds the following combinations :

affirmations :

ང་ཡིན། བྱིས་པ་རེད། ཁོང་རེད། ང་རང་ཚོ་ཡིན།

བྱིས་པ་ཚོ་རེད། ཁོང་ཚོ་རེད།

questions :

ང་རེད་པས། བྱིས་པ་ཡིན་པས། ཁོང་རེད་པས། ང་རང་ཚོ་

རེད་པས། བྱིས་པ་ཚོ་ཡིན་པས། ཁོང་ཚོ་རེད་པས།

Recall that the egophoric is not in agreement with the 1st person and has a different function.

See the commentary on egophorics in the *Manual* (3.3.2 and 7.3.3) and see the additional commentary in section 10.4.5.

3.4.8) Additional exercise on anticipation rule.

Complete the following sentences with the following Tibetan names :

དོ་རྩེ་ ལྷ་མོ་ ལྷོ་བཟང་ ཉི་མ་ ལྷ་པ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་

ཚེ་རིང་ དོན་གྲུབ་ ལྷོ་ལ་མ་ བདེ་རྒྱུད་ or other Tibetan names you know.

a) ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་(པ་)།

b) ང་དོ་རྩེ་ལྷ་མོ་ཡིན།

Same exercise with the following sentences :

a) ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་

b) ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ང་དོ་རྩེ་ལྷ་མོ་ཡིན།

Same exercise with the following sentences :

a) ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་

b) ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ང་དོ་རྩེ་ལྷ་མོ་ལྷ་མོ་ ང་དོ་རྩེ་ལྷ་མོ་ཡིན།

3.4.8) Additional exercise on anticipation rule.

Choose between ཡིན་ and རེད་

ང་བྱིས་པ་ ལྷ་མོ་ བྱིས་པ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་

ཁོང་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་

ང་ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་

བྱིས་པ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མོ་

3.4.9) Additional exercise on anticipation rule.

Transform the sentences 1 to 8 of 3.4.8 into negative sentences.

Lesson 4.

4.4.1) Answers

དབ་རྗེང་པ་འདུག། དབ་རྗེང་པ་ཡོད་ཅིང། འདི་ངའི་དཀར་ཡོལ་ཡིན། དེ་བྱིད་རང་གི་དབུ་ལྷོ་
ཅིང། དེ་རང་གི་ལྷོ་མོ་ཅིང། དེ་ཁོང་གི་གྲོགས་མོ་གསར་པ་ཅིང། བུ་རྒྱུང་རྒྱུང་འདི་མོ་རང་གི་ཅིང།
སློབ་ཚན་འདི་ལས་སླུ་པོ་ཅིང། ཞིང་ཁ་པ་གི་ང་རང་ཚོའི་ཡིན། མི་དེ་བྱིད་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཅིང་
པས། རྒྱ་ཡིན་པས། ། འདི་ཁང་པའི་ལྷོ་མིག་ཅིང་པས། མི་དེ་ཁོང་ཚོའི་ཨ་མ་ཅིང།

4.4.2) Answers

'di nga'i khang.pa red; yar phebs; khong su red; nga'i pa.lags red pa.lags
Khong nga'i grogs.po blo.bzang red;bkra.shis lags-kyi bu red; yar phebs gzhugs gdan 'jags
thugs.rje.che 'di nga'i a.ma-lags red; phyag.phebs gnang.byung; bkra.shis bde.legs

4.4.3) Answers

- 1. Who is this new person? 2. Is he your friend? 3. These children are Trashi's.
- 4. This is my old friend. 5) This lesson is difficult 6) This is not my pen. 7) This is his pen.
- 8. That (over there) is a new road.

4.4.4) Answers

mī sārpa tī sū re' khyērang-ki throkpō re'-pā'
pūku-tso trashi-la'-ki re' khōng ngarang-ki throkpō
nyīngpa re' lōptsän tī kälä khākpo re'
tī ngä: nyūku mare' tī khōng-ki chānyu' re'

4.4.5) Answers

མོ་རང་ངའི་བུ་མོ་ཅིང། རྒྱ་ཡིན་ཀྱི། འདི་བྱིད་རང་གི་དབུ་ལྷོ་ཅིང་པས། དེ་ཚོ་སློབ་མའི་ཞིང་ཁ་ཅིང། འདི་པ་ལགས་
ཀྱི་སླུ་བུ་ཅིང། ཁོང་གི་ཁང་པ་གསར་པ་དེ་ཅིང། འདི་དགོ་རྒྱ་མཉམ་གྱི་དེབ་ཅིང། འདི་བོད་ཀྱི་ས་བགྲ་ཅིང།
པ་གི་དོ་རྗེ་ལགས་ཀྱི་གཟིམ་ཤག་ཅིང། ར་འདི་སྲུའི་ཅིང།

4.4.6) Additional exercise on demonstratives.

Along with the demonstrative pronouns and adjectives introduced in lessons 1 and 2, there is also a series formed on the adverbs ཡར་ yar "up" and མར་ mar "down" :

adjective (singular)	Up ཡ་གི་"that above"	down མ་གི་"that below"(phentso)
adjective (plural)	ཡ་ཚོ་"these above"	མ་ཚོ་"these below" (Mentso)
adverb	ཡ་གིར་"up there"	མ་གིར་ "down there"

Translate the following sentences :

1. What is that up there? 2. Is that a field down there? 3. Those are houses up there.
Are these people up there? Are there any people up there?

Lesson 5.

5.4.1) Answers

There are lots of high mountains in Tibet. These people have a lot of suffering. There are many yaks in this country. This table is low. This language/sound is pleasant/interesting. That mountain over there is high (I can see). Lobzang's girl friend is pretty. He has children (H).

5.4.2) Answers

བོད་ལ་རི་མཐོ་པོ་ཡོད་རེད་པས། རི་མཐོ་པོ་ཡོད་མ་རེད། མི་དེ་ཚོར་སྐྱུག་བསྐྱེལ་མང་པོ་ཡོད་རེད་པས།
 སྐྱུག་བསྐྱེལ་མང་པོ་ཡོད་མ་རེད། ལུང་པ་དེར་གཡལ་གམང་པོ་འདུག་གས། གཡལ་གམང་པོ་ཡོད་མ་རེད།
 ཙམ་ཚེ་འདི་དམའ་པོ་རེད་པས། དམའ་པོ་མ་རེད། རྣང་འདི་སྣམ་པོ་འདུག་གས། སྣམ་པོ་མི་
 འདུག རི་པ་གི་མཐོ་པོ་འདུག་གས། མཐོ་པོ་མི་འདུག རྩོ་བཟང་གི་གྲོགས་མོ་སྣང་རྩེ་པོ་འདུག་གས།
 སྣང་རྩེ་པོ་མི་འདུག ཁོང་ལ་ཨ་མ་འདུག་གས། ཨ་མ་མི་འདུག

5.4.3) Answers

=བོད་ལ་ =རི་ =མཐོ་པོ་ =མང་པོ་ =ཡོད་རེད།
 =མི་ =དེ་ཚོ་ =སྐྱུག་བསྐྱེལ་ =མང་པོ་ =ཡོད་རེད།
 =ལུང་པ་=དེར་ =གཡལ་གམང་པོ་ =འདུག
 =ཙམ་ཚེ་=འདི་ =དམའ་པོ་=རེད།
 =རྣང་ =འདི་ =སྣམ་པོ་ =འདུག
 =རི་ =པ་གི་ =མཐོ་པོ་ =འདུག
 =རྩོ་བཟང་གི་ =གྲོགས་མོ་ =སྣང་རྩེ་པོ་ =འདུག
 =ཁོང་ལ་ =ཨ་མ་ =འདུག

5.4.4) Answers

དག་ཆེན་འདི་ལ་སློབ་གྲྭ་བ་མང་པོ་འདུག། རྒྱུ་ཡོད་རེད། །
 བོད་ལ་སློབ་གྲྭ་མང་པོ་ཡོད་མ་རེད།
 གཡལ་ག་དཀར་པོ་ཡོད་རེད་པས། རྒྱུ་འདུག་གས། །
 ཡུ་རོབ་ལ་བྱ་རྒྱུ་ཡོད་རེད་པས།
 གྲྭ་པ་འདི་ལ་དཔེ་ཆ་མང་པོ་འདུག། རྒྱུ་ཡོད་རེད། །
 བྱིད་རང་ལ་གསོལ་ཇ་ཡོད་པས།
 ཁང་པ་དཀར་པོ་འདི་སླིང་རྗེ་པོ་འདུག།
 སླིང་རྗེ་མོ་(in Lhasa).

5.4.5) Answers

ཁོང་ལྷ་སར་ཡོད་རེད། བྱིད་རང་ལ་སྐྱུ་གུ་ཡོད་པས། འབྲོག་པར་ལུག་མང་པོ་འདུག།
 གཞི་ཀ་རྩེར་བཀུ་ཤིས་ལྷན་པོ་དགོན་པ་ཡོད་རེད། ཁོང་གི་ཨ་མ་བོད་ལ་ཡོད་རེད།
 སློབ་མཁུང་ལ་གྲོགས་པོ་གསལ་པ་མང་པོ་འདུག།

5.4.5) Additional commentary

In lesson 3, we saw the rule of anticipation. Here is a chart that summarize the various combinations with the essential linking verb *yod* / 'dug/ *yod.red*.

	1 st person	2nd person	3rd person
Declarative	ཡོད (egophoric)	ཡོད་རེད (neutral) འདུག (neutral)	ཡོད་རེད (neutral) འདུག (neutral)
Interrogative	ཡོད་རེད་པས (neutral) འདུག་གས། (neutral)	ཡོད་པས (egophoric)	ཡོད་རེད་པས (neutral) འདུག་གས། (neutral)

In other words one finds the following usual combinations :
affirmations:

ང་ལ་.....ཡོད། བྱིད་རང་ལ་.....ཡོད་རེད། (or འདུག།) ཁོང་ལ་.....ཡོད་རེད། (or འདུག།)
 ང་རང་ཚོར་.....ཡོད། བྱིད་རང་ཚོར་.....ཡོད་རེད། (or འདུག།) ཁོང་ཚོར་.....ཡོད་རེད། (or འདུག།)

questions :

ང་རང་ལ་.....ཡོད་རེད་པས། (or འདུག་གས།) བྱིད་རང་ལ་.....ཡོད་པས།

ཁོང་ལ་.....ཡོད་རེད་པས།(or འདུག་གས་)

ང་རང་ཚོར་.....ཡོད་རེད་པས།(or འདུག་གས་) བྱིད་རང་ཚོར་.....ཡོད་པས།

ཁོང་ཚོར་.....ཡོད་རེད་པས།(or འདུག་གས་)

Lesson 6.

6.4.1) Answers

Where is the mind? Where are your family members? Where is our key?

There is a big house over there! There is a person over there.

6.4.2) Answers

མི་ཞིག་ རི་མོ་ཞིག་ པར་ཆས་ཤིག་ རི་ཞིག་ དེབ་ཅིག་ ཁང་པ་ཆེན་པོ་ཞིག་ དགེ་སྐྱོན་ཞིག་

གཡམ་ཕུག་ བྱ་རྒྱུ་ཅིག་ དཀར་ཡོལ་ཞིག་ ཚགས་པར་ཞིག་ ལམ་གྲུང་གྲུང་ཞིག་

6.4.3) Answers

འདི་ཁོང་གི་ཨ་ཁྱུ་རེད། ཁོང་ག་ཞེས་ཀ་རྩེར་ཡོད་རེད། སྤུན་མ་ཁོང་ལྷ་སར་ཡོད་རེད།

སྤུན་མ་བོད་ལ་གྲུ་པ་མང་པོ་ཡོད་རེད་པས། ལགས་མང་པོ་ཡོད་རེད། སྤུན་མ་རྩི་དགེ་སྐྱོན་རེད།

6.4.4) Answers

རྒྱ་ནག་མི་མང་པོ་འདུག། རྒྱ་གར་ལ་ཡང་མི་མང་པོ་འདུག་གས། ཁོང་ལ་གཡམ་ཕུག་མང་པོ་འདུག།

བོད་ལ་ཁང་པ་མཐོ་པོ་འདུག་གས། སློལ་གས་ལ་པར་ཆས་མི་འདུག།

6.4.5) Additional exercise

བྱིད་རང་ག་པར་ཡོད། ང་རྒྱུ་ལ་ཡོད།

ཁོང་ག་པར་འདུག། ཁོང་རྒྱུ་ལ་འདུག།

ང་ཚོ་ག་པར་ཡོད་རེད། བྱིད་རང་ཚོ་རྒྱུ་ལ་ཡོད་རེད། ང་རང་ཚོ་རྒྱུ་ལ་ཡོད་རེད།

6.4.6) Additional commentary : possession, existence, and location constructions

The existence and the possession are expressed by : is X+la Y yod-red/ 'dug while the location is expressed by : X Y+la yod-red/ 'dug. see Lesson 6 (6.3.3).

The difference between possession and existence is known by context. Usually when the subject is an animate being, the possessive interpretation is more natural.

བོད་ལ་གཡམ་ཕུག་དཀར་པོ་ཡོད་རེད། "There are white yaks in Tibet" answers the question "Are there yaks in Tibet?". (existence). This could also be translated as : "Tibet has yaks". (possession)

བོད་ལ་གསེར་ཡོད་རེད། "There is gold in Tibet" or "Tibet has gold".

With a human being, the same construction only yields a possessive interpretation :

ཁོང་ལ་གཡམ་ཕུག་དཀར་པོ་ཡོད་རེད། "He has white yaks" and not * "There are white yaks to him."

The location is indicated by **inversing the order of the arguments** :

གཡག་དཀར་པོ་བོད་ལ་ཡོད་རེད། "The white yaks are in Tibet" answers the question "Where are the white yaks?".

ཁོང་བོད་ལ་ཡོད་རེད། "He is in Tibet" answers the question "Where is he?".

In the special case of a contrast (accompanied by a specific intonation), the existence construction (or possessive construction) may be superficially equivalent to the location construction :

གཡག་དཀར་པོ་ཁོང་ལ་ཡོད་རེད། "He has white yaks (but Tshering does not)".

གཡག་དཀར་པོ་བོད་ལ་ཡོད་རེད། "In Tibet, there are white yaks (but not in America.)".

6.4.6) **Additional exercise :**

Translate the following sentences :

བོད་པ་མང་པོ་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད་རེད། རྒྱ་གར་ལ་བོད་པ་མང་པོ་ཡོད་རེད། རྟ་གྲོང་གསེབ་ལ་ཡོད་རེད།

གྲོང་གསེབ་ལ་རྟ་ཡོད་རེད།

6.4.6) **Additional commentary: essential and existential linking verbs with adjectives**

As we have seen in Lesson 6 (6.3.3), essential linking verbs རེད་ ཡིན་ རེད་བཞག་ are used in equative sentences (of the type : "X is Y") but existential verbs can be used in this function only if the attribute is an adjective. So one can not use existential auxiliaries and say :

"he is a teacher " : * ཁོང་དགོ་སྐྱོན་ཡོད་རེད། *ཁོང་དགོ་སྐྱོན་འདུག་

"I am a teacher " *ང་དགོ་སྐྱོན་ཡོད།

one could only use essential auxiliaries :

"he is a teacher " : ཁོང་དགོ་སྐྱོན་རེད་ (assertive) or ཁོང་དགོ་སྐྱོན་རེད་བཞག་(revelatory)

"I am a teacher " : ང་དགོ་སྐྱོན་ཡིན་ (egophoric)

but one could use either essential or existential in the following sentences with an **adjective**:

	<i>Assertive</i>	<i>testimonial</i>	<i>egophoric</i>
essential	རེད་	རེད་བཞག་	ཡིན་
existential	ཡོད་རེད་	འདུག་	ཡོད་

So in order to translate "this tea is hot" at least 4 sentences are possible :

- 1) ཇ་འདི་ཚ་པོ་རེད་ 2) ཇ་འདི་ཚ་པོ་རེད་བཞག་ 3) ཇ་འདི་ཚ་པོ་ཡོད་རེད། 4) ཇ་འདི་ཚ་པོ་འདུག་

The main distinction between essential and existential statements in these cases is that the former implies an *identification* of the given hot tea ("this tea is hot, that one is not") and the latter an *evaluation* of the tea as hot. So one could render the various nuances in the following way : 1) this tea his hot (as opposed to another tea), 2) I just discovered that it is hot (as opposed to another), 3) I make an evaluation about the temperature of the tea and am certain that is hot and not cold, 4) I make an evaluation about the temperature of the tea and through personal sensorial observation conclude that it is hot.

The two egophoric forms which imply the use of the first person convey the same type of opposition.

It is possible to use existential auxiliaries *with most adjectives* especially when they allow some kind of evaluation from the speaker. With some types of adjectives (for example colors,

age), the existential auxiliary is rarely used but an adverb of intensity that clearly implies an evaluation of the speaker makes the sentence acceptable :

? ཁོང་གི་མདོང་པ་དམར་པོ་འདུག His face is red.

correct: ཁོང་གི་མདོང་པ་དམར་པོ་ཞི་བླགས་འདུག His face is very red.

Translate the following sentences in English and comment their nuances.

ཁོང་སྒྲོན་པ་རེད། ཁོང་སྒྲོན་པ་རེད་བཞག། ཁོང་སྒྲོན་པ་ཞི་བླགས་འདུག མི་དེ་

ཤ་རྒྱག་པ་རེད། མི་དེ་ཤ་རྒྱག་པ་འདུག། མི་དེ་ཤ་རྒྱག་པ་ཡོད་རེད། མི་དེ་ཤ་རྒྱག་པ་རེད་བཞག།

དེ་བུ་དེ་ཚོ་སྦྱང་པ་རེད། དེ་བུ་དེ་ཚོ་སྦྱང་པ་རེད་བཞག། མེ་ཏོག་དེ་ཚོ་སྦྱང་རྩེ་པོ་རེད། མེ་ཏོག་དེ་ཚོ་

སྦྱང་རྩེ་པོ་རེད་བཞག། མེ་ཏོག་དེ་ཚོ་སྦྱང་རྩེ་པོ་ཡོད་རེད། མེ་ཏོག་དེ་ཚོ་སྦྱང་རྩེ་པོ་འདུག། མིག་སེར་པོ་

ཏོག་ཅམ་རེད། མིག་སེར་པོ་ཏོག་ཅམ་འདུག། མིག་སེར་པོ་ཏོག་ཅམ་རེད་བཞག། མིག་སེར་པོ་ཏོག་ཅམ་

ཡོད་རེད། ཚོ་རིང་ག་ཟུགས་པོ་རིང་པོ་འདུག། ཚོ་རིང་ག་ཟུགས་པོ་རིང་པོ་རེད་བཞག།

ཚོ་རིང་ག་ཟུགས་པོ་རིང་པོ་རེད། ཚོ་རིང་ག་ཟུགས་པོ་རིང་པོ་ཡོད་རེད།

Lesson 7.

7.4.1) Answers

རང་ཁ་ས་ག་པར་ཕྱིན་པ། ཁ་ས་ག་པར་ཕྱིན་པ་ཡིན། སུ་མཉམ་པོ་ཕྱིན་པ།

སྤྲུལ་ཚོ་མཉམ་པོ་ཕྱིན་པ་ཡིན། སྤྲོལ་དཀར་ཕྱིན་སོང་ངས། མོ་རང་ནང་ལ་བསྐྱད་སོང་། ལ་མ་

ནང་ལ་བསྐྱད་པ་རེད་པས། མ་རེད། སྤྱིང་སྤྱིང་ལ་ཕྱིན་པ་རེད། སྤྱིང་ག་དེའི་ནང་ལ་ག་རེ་འདུག།

སྤྱིང་ག་དེའི་ནང་ལ་མེ་ཏོག་དང་རྩེ་ཚེན་མང་པོ་འདུག། རྩེ་ཚེན་ལ་ཉ་མང་པོ་འདུག། ཉ་དེ་ཚོ་སྦྱང་རྩེ་

པོ་ཞི་བླགས་འདུག།

7.4.2) Answers

ཞིང་ཁ་ཁང་པའི་རྒྱུ་ལ་ཡོད་རེད། ལྷ་མིག་སྒྲོག་ཅེའི་སྤང་ལ་འདུག། པར་ཆས་རྒྱུ་ཀྱུ་སྤང་ལ་འདུག།

ཁོང་ཚོ་སྒྲོབ་བྲལ་འདུག། སྒྲོབ་བྲལ་གཉིས་ཡོད་རེད། རྒྱན་ལགས་འགྲུང་ལོ་ལྷ་བཅུ་དགུ་རེད།

སྒྲོབ་བྲལ་ལམ་ཁག་འཁྲིས་ལ་ཡོད་རེད། འདུག་ཡུལ་བོད་ཀྱི་འཁྲིས་ལ་ཡོད་རེད། སྒྲོ་བཟང་ལ་ཉ་

དུག་ཡོད་རེད། ཉི་མ་ལ་མཛོ་ཉི་ལུ་འདུག། ཁོང་ཚོར་གཡག་སུམ་ཅུ་ཡོད་རེད། རྒྱ་བ་ལོ་ཉི་ལུ་ཚུ་གཉིས་

རེད། མེ་ཏོག་སྤང་ལ་འབྲུ་འདུག།

7.4.3) Answers

གན་ལགས་སྤྱིང་ག་པར་ཕྱིན་སོང་ངས། ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་སོང་། བྱིད་རང་ག་པར་ཕྱིན་པ།

ཉི་མ་ལགས་སློབ་གྲྭར་ཕེབས་སོང་ངས། ཁ་ས་ཁོ་ག་པར་ཕྱིན་སོང་། བྱིད་རང་གླིང་གར་སུ་མཉམ་པོ་
ཕེབས་པ། བྱིད་རང་ཁ་ས་ག་པར་བཞུགས་པ། ཁ་ས་བྱིད་རང་གླིང་གར་ཕེབས་པས།

7.4.4) Answers

ཁོང་གི་ནང་ལ་སྐྱ་གུ་མང་པོ་ཡོད་རེད། ལྷ་བ་ལགས་སློབ་གྲྭར་ཕེབས་པ་རེད། བོད་ལ་གཡག་མང་པོ་
ཡོད་རེད། བོད་ལ་རྒྱ་ཡང་མང་པོ་ཡོད་རེད་པས། ཁོང་ལྷ་སར་ཡོད་མ་རེད་པས། ཤོག་གུའི་མི་
ཉོག་དེ་ཚོ་སྤིང་རྗེ་པོ་ཡོད་རེད།

7.4.5) Answers

བརྟུ་གཉིས། ཉི་ཤུ་ཙུ་དགུ། སུ་མ་ཙུ་སོ་ལྔ། བཞི་བརྟུ་ཞི་གཉིས། ལྷ་བརྟུ་ང་བརྟུ་ན།
དྲུག་བརྟུ་རེ་བརྟུ་ད། བརྟུ་ན་ཙུ་དོན་གཅིག། བརྟུ་ད་ཙུ་གྲུ་གསུམ་ དགུ་ཙུ་གོ་གཉིས།
བརྟུ་དང་བརྟུ་ད། ཆིག་སྟོང་དགུ་བརྟུ་ལྷ་བརྟུ་ང་དགུ། ཉི་མ་སྟོང་བརྟུ་དང་ཉི་ཤུ་ཙུ་བརྟུ་ད།
ལྷ་སྟོང་བརྟུ་ན་བརྟུ་དྲུག་བརྟུ་ཐམ་པ། ཆིག་ཁྲི་ལྷ་སྟོང་དགུ་བརྟུ་ཉི་ཤུ་ཙུ་གཅིག།

7.4.6) Answers

I was born in Tibet. Where were you born? This is his camera. Lobzang was born in America. Drolkar was born in China. Were you born in India ? There is one billion two hundred million people in China. There are two hundred thousand people in Lhasa.

7.4.7) Additional exercise. Ask and answer the question : "Where were you born?"

བྱིད་རང་ག་པར་འབྲུངས་པ་རེད། ང་ཀྱི་ལ་སྐྱེ་པ་རེད།
ཁོང་ག་པར་འབྲུངས་པ་རེད ཁོང་ཀྱི་ལ་འབྲུངས་པ་རེད།

7.4.8) Additional exercise. Ask and answer the question : "How old are you?"

བྱིད་རང་དགུང་ལོ་ག་ཚོད་ཡིན་པ། ང་ལོ་ཀྱི་ཡིན།
ཁོང་དགུང་ལོ་ག་ཚོད་རེད། ཁོང་དགུང་ལོ་ཀྱི་རེད།

7.4.9) Additional exercise. Repeat greetings.

regular A: བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས། བདེ་པོ་ཡིན་པས། B: བདེ་པོ་ཡིན།
or formal greeting used when you have not met for a while
A: ཕྱག་ཕེབས་གནང་བྱུང་། B: ལགས་ཡོད། A: བཞུགས་གནང་འཇགས་ཡོད་པས།
B: ལགས་ཡོད།
Or more casual, meeting in the street :

A: གྲིད་རང་ག་པར་ཐེབས་ག། B: ཡར་འགྲོ་གི་ཡིན། or བ་ཙམ་ད་ག་འགྲོ་གི་ཡིན།

7.4.10) Additional exercise : Interview.

B Conduct an interview of A. Then, have B retell the information to C. The interview aims at getting the following information :

Name: མིང་ / མཚན་ (H)

Father's name: པ་པའི་མིང་

Mother's name: ལ་མའི་མིང་

Age: ལོ་ / དགུང་ལོ་ (H)

Children : སྲུ་གུ་ཡོད་མེད་ No (boy / girl): བུ་/བུ་མོ།

Family member(s): རང་མི་

Profession : ལས་ཀྱ།/ རྒྱལ་ལས་(H)

teacher, lama, monk, cattle breeder (nomad), farmer, secretary, student.

དགོ་ཚུན། ལྷ་མ་ ལྷ་པ་ འགྲོ་ག་པ་ ཞིང་པ་ རྩུང་ཡིག། སློབ་གྲྭ་བ།

Possession : ག་རེ་ཡོད་མེད།

Choose among 6 items (objects or animals) in the list below :

book, pecha, cup, bowl, map, tea, chang, paper, ink, pen, newspaper, hat, chair, table, key, house, field, picture, camera, horse, sheep, cow, donkey, dzo

དེབ་ དཔེ་ཆ་ དཀར་ཡོལ་ ཕོ་པ་ ས་བགྲ་ཇ་ ཆང་ ཤོག་གུ། ལྷག་ཚ་ སྲུ་གུ།

ཚགས་པར་ ལྷ་མོ་ ལྷ་མིག། ཁང་པ་ ཞིང་ཁ་ པར་ པར་ཆས་ ཏྲ་ ལུག་

བ་ལྷུགས་ བོང་བུ་ མཇོ་

specify color or size and number of the objects or animals: white, black, red, yellow, blue, big, small

དཀར་པོ་ རྩམ་པོ་ དམར་པོ་ སེར་པོ་ སྤོན་པོ་ ཆེན་པོ་ རྒྱང་རྒྱང་

Example of how to conduct the interview with limited means :

A : བགྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་

B : བགྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་

A : གྲིད་རང་སྲུ་ཡིན་པ།

B : ང་དོ་ཇི་ཡིན།

A : གྲིད་རང་གི་ལ་མ་ལགས་སུ་རེད། or གྲིད་རང་གི་ལ་མ་ལགས་ཀྱི་མཚན་ག་རེ་རེད།

B : ངའི་ལ་མ་བསོད་ནམས་རེད།(ཡིན་) or ངའི་ལ་མའི་མིང་བསོད་ནམས་རེད།(ཡིན་)

A : གྲིད་རང་དགུང་ལོ་ག་ཚོད་ཡིན་པ། or ལོ་ག་ཚོད་ཡིན་པ།

B : ང་ལོ་ཉི་ཤུ་ (ཡིན་)

A : བྱིད་རང་ལ་ཨ་ལྷ་ཡོད་པས།(H) or སྐྱ་གུ་ཡོད་པས།

B : སྐྱ་གུ་གསུམ་ཡོད། འུ་གཅིག་དང་འུ་མོ་གཉིས།

A : བྱིད་རང་ལ་ནང་མི་ག་ཚོད་ཡོད།

B : ནང་མི་ལྔ་ཡོད། ང་དང་ངའི་རྒྱ་བོ་དང་སྐྱ་གུ་གསུམ་ཡིན།

A : བྱིད་རང་གི་ལས་ཀ་ག་རེ་རེད། བྱིད་རང་གི་ཕུག་ལས་ག་རེ་རེད། (H)

B : ང་ཞིང་པ་ཡིན།

A : བྱིད་རང་ལ་ག་རེ་ཡོད།

B : ང་ལ་ཁང་པ་རྒྱུད་རྒྱུད་ཅིག་ཡོད།

A : གཞན་དག་ག་རེ་ཡོད།

B : གཡམ་མ་ནག་པོ་གཉིས་དང་། ཏྲ་དཀར་པོ་གཅིག་ཡོད།

A : གཞན་དག་ག་རེ་ཡོད།

B : དཔེ་ཆ་ཚེན་པོ་གཉིས་དང་། པར་ཆས་གཅིག་ཡོད།

A : ཚགས་པར་ཡོད་པས།

B : ལགས་མེད། ཚགས་པར་མེད།

And so on. Then all the information gathered by B is told again to C.

Lesson 8

8.4.1) Answers

སང་ཉིན་ང་པོ་ཏ་ལ་འགོ་གི་ཡིན། ཁོང་སང་ཉིན་སློབ་གྲྭ་ལ་ཕེབས་ཀྱི་རེད་པས།

བྱིད་རང་སང་ཉིན་གླིང་གར་ཕེབས་གས། གློ་བཟང་ཨ་མེ་རི་ཀར་བཞུགས་ཀྱི་རེད་པས།

སང་ཉིན་མོ་རང་མོག་མོག་བཟོ་གི་རེད། ངས་ཡི་གེ་འབྲི་གི་ཡིན།

བྱིད་རང་གཟུངས་འག་ལ་བཞུགས་གས། ཁོང་གིས་ཕུག་གིས་གནང་གི་རེད་པས།

ང་ལྟ་སར་བསྐྱོད་ ། སློབ་ ། ཀྱི་ཡིན། བྱིད་རང་སང་ཉིན་ག་པར་ཕེབས་ག

དེབ་འདི་སྐུ་ལ་སྐྱད་ག

8.4.2) Answers

སང་ཉིན་ང་པོ་ཏ་ལ་འགོ་གི་མིན། ཁོང་སང་ཉིན་སློབ་གྲྭ་ལ་ཕེབས་ཀྱི་མ་རེད་པས།

བྱིད་རང་སང་ཉིན་གླིང་གར་ཕེབས་ཀྱི་མིན་པས། གློ་བཟང་ཨ་མེ་རི་ཀར་བཞུགས་ཀྱི་མ་རེད་པས།

སང་ཉིན་མོ་རང་མོག་མོག་བཟོ་གི་མ་རེད། ངས་ཡི་གེ་འབྲི་གི་མིན།

བྱིད་རང་ག་ཟིམ་ཤག་ལ་བཞུགས་གི་མིན་པས། ཁོང་གིས་ཕྱག་བྲིས་འབྲི་གནང་གི་མ་རེད་པས།
ང་ལྟ་མར་བསྐྱད་ རྩོད་ ། གྱི་མིན།

8.4.3) Answers

འདི་སྐུས་བཅོས་པ་རེད། འདི་དོན་ལྡན་གྱིས་བཅོས་གནང་པ་རེད། འདི་བྱིད་རང་གིས་བཅོས་གནང་པས།
འདི་བྱིད་རང་གི་དེབ་རེད་པས། ངས་ཁོང་ལ་ཕྱག་དེབ་ཅིག་ཕྱུལ་པ་ཡིན། ཁོང་གིས་ང་ལ་མེ་ཏོག་གནང་
བྱུང་། དཀར་ཡོལ་འདི་སྐུའི་རེད། ལམ་ཁག་གངས་གྱིས་འགག་པ་རེད།

8.4.4) Answers

I was given a pen and ink. I told (h) him. Dawa sent/gave me a letter. I was very happy.
Was it pleasant/fun? Is he going to Delhi?

8.4.5) Answers

མ་ཚེན་གྱིས་ཤག་ལེབ་བཅོས་སོང་། ང་ལ་བྱིད་རང་གི་ཨ་མ་ལགས་མཇལ་བྱུང་ངས།
ང་ལ་རང་གི་ཨ་མ་ཕྱག་བྱུང་། ཨོམ་ཚེ་ལགས་གྱིས་ང་ལ་གསོལ་སྐྱོན་གནང་བྱུང་། ཁོ་རང་གི་ཅོ་ཅོ་ཆང་ལ་
དགའ་པོ་ཡོད་རེད། ཁོང་གི་ལགས་མཚོད་ཆང་ལ་མཉེས་པོ་ཡོད་རེད། ངའི་འོག་མ་བྱ་མོས་ང་ལ་སྐྱུ་གུ་
སྐྱད་བྱུང་། ཨོ་ལགས་གྱིས་ང་ལ་ཕྱག་སྐྱུག་གནང་བྱུང་།
ཁོང་གིས་ཚིག་གསུམ་བྲིས་གནང་སོང་།

Lesson 9

9.4.1) Answers

བྱིད་རང་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད། ང་ཡི་གེ་འབྲི་གི་ཡོད། དོན་ག་རེ་བྱེད་གྱི་ཡོད་རེད། དོན་ག་རེ་བྱེད་
གྱི་འདུག ཁོང་ཡི་གེ་འབྲི་གི་ཡོད་རེད། ཁོང་ཡི་གེ་འབྲི་གི་(འདུག)
དོན་ཡི་གེ་འབྲི་གི་འདུག་གས། དོན་ཡི་གེ་འབྲི་གི་ཡོད་རེད་པས། བྱིད་རང་ག་པར་བཞུགས་གྱི་ཡོད།
ང་ཟླ་ལོང་ལ་བསྐྱད་གྱི་ཡོད། བྱིད་རང་ག་ཞིས་ཀ་ཕྱིར་བཞུགས་གྱི་ཡོད་པས།

9.4.2) Answers

ཁོང་གིས་ཡི་གེ་བྲིས་སོང་། ཨ་མས་མོག་མོག་བཅོས་སོང་ངས། སྐྱོལ་དཀར་ག་རེ་བྱེད་གྱི་འདུག
སྐྱ་མའི་སྐྱ་པར་ག་པར་འདུག། དོན་གྲིང་གར་ཕྱིན་སོང་། ཉི་མ་ལགས་ག་པར་བཞུགས་གྱི་འདུག
བོད་ལ་བྱ་ཚོད་འདུག་གས། ཁོས་ག་རེ་བྲིས་སོང་། ཨ་མ་ལགས་ཞིང་ཁར་ཕེབས་སོང་།

9.4.3) Answers

སང་ཉིན་ངའི་བྱ་སྐྱོབ་བྱ་འགོ་གི་མ་རེད། ཁོང་གིས་རྒྱན་ལགས་ལ་མེ་ཏོག་ཕྱུལ་པ་རེད།
རྒྱན་ལགས་གྱིས་ང་ལ་ཕྱག་དེབ་གནང་བྱུང་། ང་མོག་མོག་ལ་དགའ་པོ་ཡོད། ཉི་མ་ལགས་གྱིས་
ཞལ་ལག་བཅོས་གནང་སོང་། སྐྱོ་པོ་ཞེ་དགས་འདུག ཞིམ་པོ་ཞེ་དགས་འདུག

9.4.4) Answers

སློལ་དཀར་པ་གིར་བདུན་ཕྱག་ཅིག་བསྟན་པ་རེད། ཉི་མ་གླིང་གར་ཕྱིན་སོང་། སློབ་བཟང་བལ་ཡུལ་ནས་ཡོང་པ་
རེད། ལཱ་མས་ཤལ་འབྲས་བཅོས་སོང་། མོག་མོག་འདི་ཚོངས་བཅོས་པ་ཡིན།

9.4.5) Answers

Where are you going? I am going up there. Where do you come from? I come from Zhikatse.
How are you doing? I am doing well, thank you. Where are you from? I am from India. How
many pictures do you have? I have three pictures.

9.4.6) Answers

ངའི་གྲོགས་པོ་ཤ་འབྲས་ལ་དགའ་པོ་ཡོད་རེད། སློབ་བཟང་ལ་པར་ཆས་ཅིག་འདུག།
ཁྱེད་རང་གི་མིང་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་ཡོད། སློལ་དཀར་ག་ཡག་ལ་ཞེད་སོང་། ཐུབ་བསྟན་གྱིས་ཡི་གེ་བྲིས་སོང་།

Lesson 10

10.4.1) Answers

ལཱ་མས་མོག་མོག་བཅོས་བཞག། རྩེ་ཁ་ལག་མང་པོ་བཟས་བཞག། ཁོས་ཆང་བཏུངས་བཞག། ཁོང་
གིས་ཡི་གེ་བྲིས་འདུག་གས། རྩེ་གླིང་ཁར་ཕྱིན་བཞག།

10.4.2) Answers

ལཱ་མས་མོག་མོག་བཅོས་མི་འདུག། རྩེ་ཁ་ལག་མང་པོ་བཟས་མི་འདུག།
ཁོས་ཆང་བཏུངས་མི་འདུག། ཁོང་གིས་ཡི་གེ་བྲིས་མི་འདུག་གས། རྩེ་གླིང་ཁར་ཕྱིན་མི་འདུག།

10.4.3) Answers

ཁྱེད་རང་སྐྱུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས། བཞུགས་གདན་འཇགས། གསོལ་ཇ་མཚོད།
ལགས་མེད། གསོལ་ཇ་ལྷ་གི་མེད། མཚོད་ཆང་ལྷ་གི་ཡིན། དེང་སང་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱེད་གྱི་ཡོད།
དེང་སང་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱེད་གྱི་མེད། ཁྱེད་རང་ཞལ་ལག་མཚོད་པས། ལགས་ཡིན། ཁ་ལག་བཟས་
པ་ཡིན། ཐུགས་རྗེ་ཆེ།

10.4.4) Answers

ཁོང་ཚོས་ཆང་བཏུངས་མ་སོང་། རྩེ་སློབ་གྲྲ་འགྲོ་གི་ཡོད་མ་རེད། ཁ་སངས་ཆང་བཏུངས་མེད།
སློབ་བཟང་ལགས་གསོལ་ཇ་མཚོད་གྱི་མ་རེད། རྒྱའི་ནང་ལ་ཉ་མི་འདུག། སློལ་མ་ལགས་གྱིས་ཞལ་ལག་
བཅོས་གནང་མི་འདུག། ང་དེང་སང་གླིང་གར་འགྲོ་གི་མེད།

10.4.5) Additional commentary : the egophoric

We have seen in Lesson 3 (3.3.2) and lesson 7 (7.3.3) the notion of **egophoricity**, a very
peculiar characteristic of Tibetan grammar. Egophoric linking verbs (*yin, yod, byung*) as well
as verb auxiliaries (*gi yod, gi yin, pa yin, etc.*) are mainly used with first person (singular or

plural). The egophoric form may look like verb agreement in European languages but in fact, it is not similar for two reasons :

a) the presence of an egophoric form is never compulsory and may be replaced by a neutral form. e.g one normally says :

ང་དགོ་སྐོན་ཡིན། "I am a teacher", but ང་དགོ་སྐོན་རེད། "I am a teacher" (lit. "I are a teacher")

is also acceptable. The emphasis being on the assertion of a fact rather than personal knowledge.

b) The first person is not always restricted to the subject, and in some cases may refer to the first person as object, indirect object, adverbial complement or various other complements.

འདི་ངའི་དེབ་ཡིན་ "This is *my* book", is a marked way insisting on the speaker's possession.

While the unmarked form would be : འདི་ངའི་དེབ་རེད་ "This is my book"

One has to make a difference between narrow scope egophoric and wide scope egophoric. The former type of egophoric auxiliary (or linking verb) designates the 1st person itself, while the latter indicates not only the 1st person but also any entity (person or object) tightly connected to the first person (such as a relative, close friend, or possession).

In the case of narrow scope egophoric, the auxiliary may only refer to the speaker (or énonciateur) himself while with a wide scope egophoric, the auxiliary may refer to the speaker's relative, friend or possession connected to the speaker.

For example :

narrow scope egophoric:

ངས་མོ་ཉ་བཏང་པ་ཡིན། "I drove the car". *pa yin* auxiliary may be used only because "I" is the

intentional subject. However the following sentence with *pa yin* would be incorrect :

* ངའི་བུ་མོས་མོ་ཉ་བཏང་པ་ཡིན། "my daughter drove the car".

In order to say it, one would have to use a neutral auxiliary (*pa red* or *song*).

ངའི་བུ་མོས་མོ་ཉ་བཏང་པ་རེད།

Let us examine another example :

བཀྲ་ཤིས་ཀྱིས་ང་ལ་ཁ་པར་བཏང་བྱུང་། "Trashi gave me a phone call".

byung auxiliary may be used only because the "I" is the indirect object

However the following sentence with *byung* would be odd :

? བཀྲ་ཤིས་ཀྱིས་ངའི་བུ་མོ་ལ་ཁ་པར་བཏང་བུང་། "Trashi gave my daughter a phone call".

wide scope egophoric:

འདི་ངའི་དེབ་ཡིན་"This is *my* book". As we have seen earlier, this sentence is perfectly correct

Also the attribute is not "I" but the "book".

In the following sentence, the subject is "he" and not "I", but because it has a wide scope egophoric, *gi yod* may be used.

ཁོང་ངའི་བུ་མོའི་ནང་ལ་རྟག་པར་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད།

"He often comes to my daughter's house".

ངའི་བུ་མོས་མོ་འ་བཏང་གི་ཡོད།

"My daughter drives a car".

While the narrow scope egophoric auxiliary is normally unmarked, the wide scope egophoric auxiliaries are usually semantically marked and correspond to an emphasis by the speaker.

Egophorics	Meaning	Scope
<i>pa yin</i>	intentional 1st person	narrow : subject
<i>gi yin</i>	intentional 1st person	narrow : subject
<i>gi yod</i> (1)	intentional 1st person	narrow : subject
<i>gi yod</i> (2)	habitual	wide
<i>byung</i>	receptive	narrow : non subject
<i>dgos</i>	allocentric future	narrow : subject

10.4.6) Additional commentary: Verb classes and egophoric auxiliaries

As we have just seen, egophoric forms are used with first person subjects and in some cases first person non-subject (i.e., object, indirect object, circumstantial complement). The neutral linking verbs (*red, yod red, 'dug*) and auxiliaries (*gi yod red, gi 'dug, gi red, pa red, song*) may be used not only with second and third persons, but also with first persons when there is no emphasis on the first person's participation in the action or the process (see p 94).

In lesson 8 (8.3.1), we have introduced volitionality, another notion important for Tibetan verb grammar (both in Classical Literary and modern Standard). Volitionality is a feature of the Tibetan verb and functions at a virtual or potential level, and is encoded in the lexical meaning of the verb itself. It indicates whether the action denoted by the verb is potentially or virtually controllable or not. (see p 141). The opposition in English between listen/hear, look/see, slide/slip, learn/understand captures in some ways the opposition between volitional and non-volitional.

Tibetan verbs may also be classified as transitive or intransitive, as is the case with verbs in many other languages. One difficult part of the grammar of the spoken Tibetan language is the combination between the classes of verbs (non-volitional, volitional, transitive, intransitive) and the verb egophoric auxiliaries.

Neutral auxiliaries are compatible with all the classes, as shown below,

Examples of past neutral auxiliaries.

transitive volitional ("made"):	བཟོས་མོང་ (testimonial)	བཟོས་པ་རེད།	(assertive)
transitive non-volitional ("hear") :	གོ་མོང་(testimonial)	གོ་པ་རེད།	(assertive)
intransitive volitional ("stay"):	བསྐྱད་མོང་ (testimonial)	བསྐྱད་པ་རེད།	(assertive)
intransitive non-volitional ("be sick"):	ན་མོང་(testimonial)	ན་པ་རེད།	(assertive)

It is also true for present and future neutral auxiliaries.

Egophoric auxiliaries have constraints in terms of their use with volition and non-volitional verb classes.

In the case of non-volitional verbs, the only possible **past egophoric auxiliary** is *byung* but in the case of volitional verbs, both *pa yin* and *byung* are used depending on the function (subject/ non-subject) of the first person argument in the sentence. This applies mainly to transitive verbs since they have both subject and object (or even indirect object). For example in the chart below, the verb "send" may be used with the two auxiliaries depending on the function of the 1st person : subject or non-subject.

Combination of <i>past egophoric auxiliaries</i> with verb classes		
Volitional verbs		Non volitional verbs
1st person subject (intentional ego.) པ་ཡིན་	1st person non subject (receptive ego.) བྱུང་	1st person (receptive ego. subject) བྱུང་
བཏང་པ་ཡིན་ "I sent" ཡོང་པ་ཡིན་ "I came."	བཏང་བྱུང་ "X sent to <u>me</u> " or "X sent <u>me</u> " or "X sent to <u>my</u> place" ཡོང་བྱུང་ "X came to <u>my</u> place"	གོ་བྱུང་ "I heard" ན་བྱུང་ "I got sick"

In the case of intransitive volitional verbs, the receptive auxiliary may appear mainly with motion verbs to denote the movement toward the 1st person. (ex : "he come to my place"). Thus, in most cases, the receptive auxiliary is not compatible with intransitive volitional verbs and the following sentences would be quite odd :

? ཁོང་ངའི་རྩ་ལ་ཉལ་བྱུང་ ? ཁོང་ངའི་རྩ་ལ་བསྐྱད་བྱུང་

They would have to be replaced by neutral auxiliaries : མོང་ བཞག་ པ་རེད་

ཁོང་ངའི་རྩ་ལ་ཉལ་མོང་ ཁོང་ངའི་རྩ་ལ་བསྐྱད་པ་རེད་

"He/she laid down near me". "He/she stayed near me. "

The present egophoric auxiliary *gi yod* may be used with all classes of verbs, both volitional or non-volitional, however, it yields a slightly different meaning.

When used with a 1st person intentional subject of a volitional verb, *gi yod* has the meaning of being progressive or habitual, while with both 1st person non subject (object, indirect object, etc.) of a volitional or the 1st person

Combination of the <i>present egophoric auxiliary</i> with verb classes		
Volitional verbs		Non-volitional verbs
1st person subject (intentional ego.) གི་ཡོད་	1st person non subject (habitual ego.) གི་ཡོད་	1st person (habitual ego.) གི་ཡོད་

བཏང་གི་ཡོད་ "I send, I am sending"	བཏང་གི་ཡོད་ "X usually sends to <u>me</u> " or "sends <u>me</u> " or "sends to <u>my</u> place"	གོ་གི་ཡོད་ "I usually hear"
ཡོང་གི་ཡོད་ "I come, I am coming"	ཡོང་གི་ཡོད་ "X usually comes to <u>my</u> place"	ན་གི་ཡོད་ "I am usually sick"

(subject or even non subject) of a non-volitional verb, it usually conveys the meaning of habitual (see the chart below).

For ex. ཁོང་གིས་ང་ལ་ཡི་གེ་བཏང་གི་ཡོད་ "he (usually) sends me letters." (I know him well).

So even though in the present, the egophoric auxiliary seem compatible both with volitional and non volitional, it does not have the same meaning.

The future egophoric auxiliary *gi yin* may be used only with volitional verbs when the act is intentional. With an unintentional action or a non-volitional verb, only the neutral assertive auxiliary *gi red* may be used.

<i>Combination of the future egophoric auxiliary with verb classes</i>		
Volitional verbs		Non volitional verbs
1st person subject (intentional ego.) གི་ཡིན་	1st person subj. Unintentional /non-subj. (neutral) གི་རེད་	1st person (neutral) གི་རེད་
བཏང་གི་ཡིན་ "I will send"	བཏང་གི་རེད་ "X will send to Y/me"	གོ་གི་རེད་ "I will hear"
ཡོང་གི་ཡིན་ "I will come."	ཡོང་གི་རེད་ "X will come to Y/me."	ན་གི་རེད་ "I will be sick"

10.4.7) Additional exercise : Verb classes and past auxiliaries

Complete the following sentences with egophoric auxiliaries :

ངས་ཁོང་ལ་ཡི་གེ་བཏང་། ། ཁོང་གིས་ང་ལ་ཡི་གེ་བཏང་། ། ངས་དེབ་འདི་འོག་མ་ལ་
སྤྲད་། ། འོག་མས་ང་ལ་དེབ་འདི་སྤྲད་། ། དགོ་ཚུན་གྱིས་ང་ལ་བལྟས་། །
ངས་དགོ་ཚུན་ལ་བལྟས་། ། ཚོ་དབང་གིས་ང་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་། །
ངས་ཚོ་དབང་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་། ། ལྷ་ཞབས་གྱིས་ང་ལ་གསོལ་ཇ་བཅོས་གནང་། །
ངས་ལྷ་ཞབས་ལ་གསོལ་ཇ་བཅོས་། །

10.4.8) Additional exercise : Verb classes and present auxiliaries

Same exercise with the present auxiliary.

ངས་ཁོང་ལ་ཡི་གེ་བཏང་། ། ཁོང་གིས་ང་ལ་ཡི་གེ་བཏང་། ། དགོ་ཚུན་གྱིས་ང་ལ་ལྟ་
། ། ངས་དགོ་ཚུན་ལ་ལྟ་། ། ཚོ་དབང་གིས་ང་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་། །
ངས་ཚོ་དབང་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་། །

10.4.9) Additional exercise : Verb classes and future auxiliaries

Same exercise with the future auxiliaries

ངས་ཁོང་ལ་ཡི་གེ་བཏང་། ། ཁོང་གིས་ང་ལ་ཡི་གེ་བཏང་། ། དགོ་ཚུན་གྱིས་ང་ལ་ལྟ་
། ། ངས་དགོ་ཚུན་ལ་ལྟ་། ། ཚོ་དབང་གིས་ང་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་། །
ངས་ཚོ་དབང་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་། །

Lesson 11

11.4.1) Answers

What did you do yesterday? Did you go to school? (H). He went on pilgrimage. How did he go to India? Dawa studies in China. He is not at home (lit. : has not stayed at home), where has he gone? (H). Dorje must have a lot of work. Is there anything (lit. any food) to eat? Do you have a book to read? (or, Have you got a book to read?) Since the road is not good, (we) will not be able to go. Lobzang probably has a lot of pechas at home.

11.4.2) Answers

ཁོང་གིས་ཞལ་ལག་བཅོས་གནང་ཐུབ་མ་སོང་། ། ཁོང་ཚོ་ལྷོ་ཉིན་བོད་ལ་ཕེབས་ཐུབ་མ་སོང་། ། ལྷོ་བཟང་གིས་
ལས་ཀ་བྱེད་ཐུབ་མ་སོང་། ། ང་ཁ་ལག་ཟ་ཐུབ་མ་བྱུང་། །

11.4.3) Answers

ལྷ་མ་ལ་མོ་ཉ་ཡག་པོ་ཅིག་འདུག ། བྱིད་རང་རྒྱ་གར་ལ་ག་དུས་ཕེབས་ག ། ཕ་གིར་དགོན་པོ་མཇུག་
ཡག་མང་པོ་ཡོད་ཅིང་། བྱིད་རང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་པས། བོད་ལ་གནས་རི་ཡོད་ཅིང་། བྱིད་རང་གི་

ཅིང་ལ་གཤམ་སེམས་གཤམ་གྱི་དང་པ་གི་རྒྱ་བ་གཞོན་བཞུགས་གཤམ་ དེ་དུས་རྒྱན་ལགས་ལ་པར་ཆས་
འདུག་གས།

Lesson 12

12.4.1) Answers

What time is it now? It's half past five. What time will you come? (H) I'll come at ten to nine. Do you like to watch/watching movies? (H) Who bought this book? I bought this book. Did Trashi go to work? (H). He did not go to work, he went to see a movie. I like to watch (foot)ball games. Did Drolma go and buy meat? (H) How much money do you have?

12.4.2) Answers

ཁོང་ཚོ་ཟ་ཁང་ནང་ལ་འདུག། རྗེ་ལགས་དངུལ་ཁང་ལ་ཕེབས་སོང་། ང་ཇ་བརྟེན་གར་ཕྱིན་པ་ཡིན།
ཉི་མ་ལགས་སྐྱེ་ཁང་ལ་བཞུགས་བཞག། སྐྱེ་ཁང་གི་རྒྱབ་ལ་དཔེ་དེབ་ཚོང་ཁང་ཅིག་འདུག།
ཁོང་ཚོས་རྩ་མ་པ་ཉོས་པ་རེད། ད་ལྟ་ཚུ་ཚོད་བཞི་དང་ཕྱེད་ཀ་རེད་བཞག།
ད་ལྟ་ཚུ་ཚོད་བཞི་པ་ཡོལ་ནས་སྐར་མ་སུམ་བཅུ་རེད་བཞག། ང་ཚོ་ལང་དགོས་རེད།
གཟིགས་མོ་གཟིགས་གར་ཕེབས་གས། གཟིགས་མོ་སྤྲུག་ཚོད་གཞོན་ལ་རེད།
དགུ་ཟིན་པ་སྐར་མ་ཅུ་ལ་རེད། ལྷ་སར་མགོན་ཁང་མང་པོ་ཡོད་རེད། སྤྲུག་ཁང་ག་པར་འདུག།

12.4.3) Answer : see the manual.

12.4.4) Answers

ཁོང་སློབ་བརྟན་ལྟ་གར་ཕྱིན་པ་རེད། རྗེ་པོ་ལོ་ལྟ་ཡག་ལ་དགའ་པོ་ཡོད་རེད། ཁོང་རྒྱང་ག་རིལ་གཞོན་
ཡག་ལ་དགའ་པོ་ཡོད་རེད། གནམ་གྱུའི་སྤྲ་སི་ཉོ་ཡག་ལས་སྤྲ་པོ་མི་འདུག། ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་མི་དེ་ཚོ་རི་
འཛོགས་ཡག་ལ་དགའ་པོ་ཡོད་པ་འདྲ། བཀྲ་ཤིས་མར་ཉོ་གར་ཕྱིན་སོང་། ཁོང་ཚོ་སྤྲ་མ་མཇལ་གར་ཕེབས་
སོང་།

རྗེ་རྒྱ་གར་ལ་སྤྲུན་རྒྱ་སྤྲུག་གར་ཕྱིན་སོང་།

12.4.5) Answers

ngä: throkpo torce
phu torce lo kyä re' khōng-gi nang throngsep-la yo:re'
thanta khōng lhāsar khōng-gi āku-la-ki khāngpar tã'
yo:re' khōng lhāsar lēp-nä' lo cī' chīn-pare' khōng
lōptra tro-kiyo:re yārka-tang künka khungsang tawa
cī'-ts yo:re' khungsang-la, khōng throngsep-la pāla'-tang
āma-la' cä:-kar tro-kiyo:re'

Lesson 13

13.4.1) Answers

1. It must be Lobzang over there. Oh no! It's Dorje. 2. It's probably Dorje's letter. Yes, he did write it. 3. Is (our) teacher about to arrive in Lhasa ? Yes, he's about to arrive. 4. Please show me your book. Two plus seven is nine. Forty-five plus ten is fifty-five. Ten minus one is nine. Sixty-four minus thirty-five is twenty-nine. Seventy-seven minus fifteen is sixty-three. Three plus five equals eight.

13.4.2) Answers

ཆབ་ཁོལ་མ་མཚོད་ན་ཡག་པོ་འདུག། བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་གནང་ན་ཡག་པོ་ཡོད་རེད། ཤིང་ཉོག་མང་པོ་མཚོད་ན་ཡག་པོ་ཡོད་རེད།

13.4.3) Answers

ད་ལྟ་མོག་མོག་མ་བཟས་ན་གོད་ཁོག་ལྷོགས་གྱི་རེད། བྱིད་རང་གི་ཁང་པ་ཚོང་གི་ཡིན་ན་ངས་ཉོ་གི་ཡིན།
བྱིད་རང་ཕུག་ལས་ལ་མ་ཐེབས་ན་ང་ཡང་འགོ་གི་མིན། སྤེལ་སྤྱོད་ཡོད་ན་སློབས་པ་ཡོད།
སྤེལ་སྤྱོད་ཡོད་ན་སློབས་ཡོད་རེད། པ་ཡོད། གི་རེད། སློབ་སྦྱོང་མ་བྱས་ན་ཡོན་ཏན་ཤེས་གྱི་མ་རེད།
ང་དེ་དུས་སློབ་སྦྱོང་ཡག་པོ་བྱས་ཡོད་ན་ད་ལྟ་མཁས་པ་ཆགས་ཡོད་རེད། ཡོད་གྱི་རེད།
ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་རེད།

13.4.4) Answers

ཁོང་ད་ལྟ་རང་བོད་ནས་ཐེབས་འགོའོ་རེད། ཁོང་གཉིས་བདུན་ཕྱག་སྐྱེན་མ་ཆང་ས་བརྒྱབ་འགོའོ་རེད།
སྐར་མ་ལྔ་སྐྱེགས་རོགས་གནང་། བློ་ལགས་ཐེབས་འགོའོ་འདུག། ང་བྱིད་རང་ནང་ལ་ཡོང་འགོའོ་ཡོད།

13.4.5) Answers

གནམ་གྲུའི་ལོ་ལོ་པ་བོད་པ་རེད། ཁོང་ཚོ་འབབ་རྒྱུགས་ལ་ཐེབས་འགོའོ་རེད། གནམ་གྲུ་འབབ་ཐང་ལ་ཐང་
འཕུར་གནམ་གྲུ་ཁ་ཤས་ཡོད་རེད། རི་ལི་ནང་ལ་(or མི་འཁོར་ནང་ལ་) མག་མི་མང་པོ་འདུག།
བྱིད་རང་ལ་ཕུག་བྱིར་མེད་ན་པ་གིར་ཐེབས་ཚོག་གི་མ་རེད། དགའ་ལྷན་དགོན་པ་ལ་ཐེབས་ན་ཁོང་གི་
སྐྱ་མཚོད་མཇུག་གི་རེད།

Lesson 14

14.4.1) Answers

Has he just gone to India? Yes, it's just been a few days since he left. Is his house old? No, he has just built it. Have you just arrived? Yes. It's been one month. Has this monastery just been repaired? It hasn't been a long time since it was repaired. How many minutes has it been since you arrived here? I have just arrived. Just after eating, we'll go to the bazaar.

14.4.2) Answers : look at the chart p. 462

14.4.3) Answers

སློབ་མཁན་ལགས་བཙོ་གྲུ་འཛི་ནང་ལ་ཕུག་ལས་གནང་གི་ཡོད་ཅིང་། རྗེ་ལགས་མེད་ས་ཤོ་བཏང་གནང་གི་
 ཡོད་ཅིང་། ཁོང་ཁྱེད་ས་བསྐྱོན་པ་ཅིང་། ཁོང་གིས་གཞི་མ་ཤག་གསར་པ་བསྐྱོན་པ་ཅིང་། ཁོང་
 གིས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་ནང་ལ་སློབ་སྦྱོང་གནང་གི་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་གིས་དགོང་པ་བཞེས་སོང་། རྗེ་ལགས་
 གྱིས་སྐྱེ་པར་བསྐྱོན་སོང་།

14.4.4) Answers

ཁོང་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་ནང་ལ་སློབ་སྦྱོང་ལུ་པ་ནས་སློབ་སྦྱོང་དགུ་པའི་བར་དུ་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་གྱི་ཅིང་།
 སློབ་དཀར་ལགས་སློབ་གཉིས་པའི་ནང་ལ་ཁྱེད་ས་བསྐྱོན་པ་ཅིང་། སློབ་མཁན་དགོན་པ་ལ་པར་བརྒྱབ་སོང་།
 བཀྲ་ཤིས་ལགས་སློབ་སྦྱོང་ལ་ཆོས་པ་བཅུ་གཅིག་ལ་མེད་ས་སོང་། ཁྱེད་རང་གཟུང་ཉི་མ་ལ་ཕུག་ལས་གནང་
 གི་ཡོད་པས། ཁོང་སློབ་སྦྱོང་བཞི་པ་ནས་སློབ་སྦྱོང་བཅུ་པའི་བར་དུ་པ་ཅིང་ལ་བཞུགས་གྱི་ཅིང་།
 ཁོང་ཆོས་རྒྱ་ནག་ལ་པར་རྒྱག་གར་ཕྱིན་པ་ཅིང་། ཁོང་ལྷོ་ལོ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་ལ་རྗེ་ལགས་
 མཇུག་པ་ཅིང་། ཁོང་ལྷ་སར་སློབ་སྦྱོང་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་ལ་ལོག་མེད་ས་གྱི་ཅིང་།

Lesson 15

15.4.1) Answers

ཁོས་མོག་མོག་ཟེ་སྤོང་ཡོད་མ་ཅིང་། མོ་རང་བོད་ཇ་གཏུངས་སྤོང་ཡོད་ཅིང་། ང་རྒྱ་གར་ལ་འགྲོ་སྤོང་
 ཡོད། ང་དེ་འདྲས་ཁྱོད་ནས་བྱེད་མ་སྤོང་། འགྲོག་པ་འདི་མོ་འཛི་ནང་ལ་བསྐྱེད་སྤོང་ཡོད་མ་ཅིང་།
 ཁོང་གནམ་གྲུའི་ནང་ལ་མེད་ས་སྤོང་ཡོད་ཅིང་། རྗེ་ལགས་གྱིས་སྤྱང་དག་མི་འདུག་ཟེ་གསུངས་སོང་།
 ཁོང་ཆོས་ལམ་ཁག་ཡག་པོ་མི་འདུག་ཟེ་ལབ་སོང་།

15.4.2) Answers

ཁོང་། གིས་། རྒྱ་བ་གཉིས་པའི་ནང་ལ་བོད་ལ་འགྲོ་གི་ཡིན་ཟེ་གསུང་བྱུང་། ཁོང་གིས་ཡི་གེ་ཤིས་གི་མིང་ཟེ་
 གསུང་གི་འདུག་ རྗེ་ལགས་གིས་ཕྱིན་པ་ཡིན་ཟེ་ལབ་སོང་། བཀྲ་ཤིས་གྱིས་ཁ་ལག་བཙོས་པ་ཡིན་ཟེ་ལབ་སོང་།

15.4.3) Answers

Have you (ever) drank Tibetan tea? He said that he has never seen a yak. We have been to
 Mount Kailash. Lobzang went to the market after he worked. Having eaten, he went to work,
 or, He went to work after eating. He drank chang and then went to sleep. Having watched the
 show, he went to the teahouse. or, He went to the teahouse after watching the show. He says
 that he won't be able to come to Nepal.

15.4.4) Additional comments on reported speech

In Tibetan, one does not encounter true indirect speech as found in European Languages.
 In English for example, there is both direct and indirect speech. The former reports a
 quotation with the original wording and deictic markers (such as "here", "this", "now", "I"
 "you", etc.) which refer to the original situation. In oral speech, one may render the accent or

pitch of the original speaker, while in written text, the quotation is inserted within quotation marks.

Indirect speech reports the content of the quotation with the wording of the actual speaker. It is introduced by a complementizer such as "that". The tense of the embedded indirect clause agrees with the tense of the matrix clause and the deictic markers are replaced by non-deictic words (such as "there", "that", "then", "he", etc.)

For example, in the following sentence a), in direct speech may be rephrased

a) He said : "Dorje is a lama"

b) He said *that* Dorje *was* a lama

In Standard Tibetan³ there is no equivalent of the functional word *that* and the tense-aspect of the embedded clause does not agree with the tense-aspect of the matrix clause.

Moreover, there is only ONE way to translate in Tibetan the English sentences a) and b):

ཁོང་གིས་དོན་གྲུ་མ་རེད་ཟེ་གསུངས་སོང་།

The introduction of direct speech is indicated by the agentive case *gis* while the closure is marked by the marker *ze* pronounced as /s/ ⁴. In written Tibetan, there is no punctuation sign corresponding to the quotation marks of European languages, except, sometimes, in modern scientific texts..

As we have seen above, in most cases, Tibetan does not distinguish between direct and indirect speech and has only one form for reported speech. However, in the case of co-reference between arguments of the matrix clause and arguments of the embedded clause, there are often two ways of conveying reported speech. The first strictly corresponds to the direct speech of European languages while the second is a hybrid indirect speech (see Manual : p215). For example in the following sentence, *he* and *I* are the same person and thus are considered coreferential.

a) *He* said : "*I* am a lama".

which can be rephrased in indirect speech by the following sentence :

b) *He* said that *he* was a lama.

Here again the first and the second *he* refer to the same person.

In such cases Tibetan has two ways of conveying reported speech.

The direct speech :

a) ཁོང་གིས་ང་གྲུ་མ་ཡིན་ཟེ་གསུངས་སོང་། *He* said : "*I* am a lama".

and a hybrid construction, which is usually preferred.

b) ཁོང་གྲུ་མ་ཡིན་ཟེ་གསུངས་སོང་། *He* said that *he* was a lama.

The hybrid construction allows one to get rid of the coreferent pronoun *nga* which occurs in (a). This reluctance to use coreferent pronouns in Tibetan explains why the pronoun *he* is not repeated (see b). If the two pronouns "he" refer to different persons, then, one can repeat the same pronouns *khong* "he" :

c) ཁོང་གིས་ཁོང་གྲུ་མ་རེད་ཟེ་གསུངས་སོང་། *He*(Lobzang) said that *he*(Dorje) was a lama.

This sentence would not normally mean :* *He*(Lobzang) said that *he*(Lobzang) was a lama. This meaning would be conveyed by (b) or (a).

Semantic ambiguity concerning the reference of pronouns.

In English as in other European languages, there is sometimes ambiguity in the reference of pronouns occurring in the reported speech such as :

³ Although in Classical, there is a form of indirect speech see Manual p. 424, 425.

⁴ In the literary language, the marker *zhes* / *shes* is used for the closure of the reported speech.

He said that he was a lama

In the above sentence, as we have seen, two interpretations are possible depending on the context :

He(Lobzang) said that he(Dorje) was a lama.= he said, "he is a lama".

He(Lobzang) said that he(Lobzang) was a lama. = he said, "I am a lama".

In this case, there is no ambiguity in Tibetan and it corresponds to two different sentences (see b and c).

However in Tibetan also, in some cases there is semantic ambiguity as in the sentence below :

d) ཁོང་གིས་བྱིད་རང་གླ་མ་རེད་ཟེ་གསུངས་སོང་།

This sentence both indicates direct speech

e) He said : "you are a lama."

as well as an indirect form of reported speech

f) He said that you were a lama.

In e) "you" refers to the hearer of the original quotation, whereas in f) "you" refers to the actual hearer.

Note that this ambiguity between direct and "indirect" speech disappear with the first person thanks to the use of the egophoric auxiliary. Compare g) and b):

g) ཁོང་གིས་ང་གླ་མ་རེད་ཟེ་གསུངས་སོང་།

He said that I was a lama.

The above sentence cannot mean : * "He said he was a lama", which would be expressed as :

b) ཁོང་གླ་མ་ཡིན་ཟེ་གསུངས་སོང་། He said that he was a lama.

Lesson 16

16.4.1) Answers

Which way do (we) have to go? One must go through a high pass. When do (I) have to come and get it? (You) don't have to pay. He had to go right away. How many pictures do (we) need to take? Do we all need to go to the meeting? Why are you going to the market? [with a different intonation this sentence also means: What are you going to do at the market ?] I need to go to the hospital. Don't(we) need to buy tickets?

16.4.2) Answers

བྱིད་རང་དངུལ་ ཁང་ལ་ག་རེ་བྱས་ནས་ ཐེབས་དགོས་ཡོད། གང་ཡིན་ཟེ་ར་ན་ང་ལ་དངུལ་མང་པོ་
དགོས་ཡོད། ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་ག་རེ་བྱས་ནས་སྤྱིན་པ་རེད། ཁོང་ཚོར་རྟ་དགོས་རེད། བྱིད་རང་ཉི་མ་ངོ་ཤེས་
གྱི་ཡོད་པས། ཡག་པོ་ངོ་ཤེས་གྱི་ཡོད། རྒྱལ་སར་ཕྱི་རྒྱལ་མི་མང་པོ་ཡོད་རེད།

Lesson 17

17.4.1) Answers

How far is Lhasa from here? Is this little dog a (Lhasan) Apso? This book is too difficult, I can't read it. This mountain is too high, we can't climb it. Is there not enough salt in the food? It is easy to phone. This pecha is too heavy. It is not easy to see wild yaks. There are a lot of hemiones and antilopes on the Jhangthang (Northern Plain). This guy is a liar.

17.4.2) Answers

ཐབ་ཚང་གཙང་མ་ཞི་བླ་མ་འདུག ཇ་ཚ་བླ་མ་བཞག་ སྐྱ་གུ་ཚོ་གཙོག་པ་ཞི་བླ་མ་འདུག མོ་ཏ་
 རྒྱུ་བླ་མ་པ་ཟེད རི་པ་གི་མཐོ་པོ་ཞི་བླ་མ་འདུག ཚིག་གྲུབ་འདི་གསལ་པོ་ཞི་བླ་མ་འདུག འདི་
 དགོན་པ་ཐག་རིང་ལོས་འདུག རྒྱ་ཚོད་བཞི་འགྲོ་དགོས་ཟེད སློབ་ཚན་འདི་ལས་སྐྱ་བླ་མ་འདུག
 བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཡག་ལ་དཀའ་ལས་ཁག་པོ་རང་མི་འདུག གྱི་ཚེ་བླ་མ་བཞག་ སློབ་བྱ་འདི་
 ཡག་པོ་ཞི་བླ་མ་འདུག

Lesson 18

18.4.1) Answers

བྱིད་རང་ལས་ཀ་བྱེད་ས་ག་པར་འདུག ཁོང་ལ་སྐད་ཆ་འདི་ཡག་མང་པོ་འདུག་གས།
 བོད་ཡིག་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཡག་གལ་ཚེན་པོ་ཟེད། ཏྲ་རྒྱུག་ས་དེ་ག་པར་འདུག འདིར་འཐུང་ཡག་ག་རེ་
 ཡོད་ཟེད།

18.4.2) Answers

ཁོང་ནང་ལ་བཞུགས་མི་འདུག ལས་ཁུངས་ལ་ཐེབས་པ་ཡིན་འགྲོ བྱིད་རང་ལ་སྐྱ་གུ་ཡོད་པས།
 ང་ལ་མེད། ཁོང་ལ་ཡོད་འགྲོ བཀྲ་ཤིས་ལགས་དགུང་ལོ་༧༢་ཙམ་ཡིན་འགྲོ རྒྱ་བ་ཚང་ལ་དགའ་པོ་
 ཡོད་འགྲོ

18.4.3) Answers

In this village there must be a shop. I guess he/she usually goes to work. He/she has probably
 not stayed at home. There is probably a cat in his house. He/she is now at home, I guess. Is
 Drolma Lopsang's friend? Probably, I don't know for sure. Dorje has not come to work. He
 may be sick? This tea has not been good.

Lesson 19

19.4.1) Answers

བོད་པའི་ཟ་ཁང་ལ་ཞལ་ལག་མཚོན་ཀར་ཐེབས་དོ། སྐྱག་ཁང་སློ་རྒྱུག་འགྲོའོ་འདུག
 ང་རང་ཚོས་ཐང་ཁ་ཉོ་ས་འདིར་ཟེད། བགོས་སྲོང་གི་འབྲིས་ལ་ཐ་མག་མ་འཐེན། or མི་རྒན་པའི་
 འབྲིས་ལ་ཐ་མག་མ་འཐེན། ང་རང་ཚོས་ཁུལ་འདི་ལ་འགྲོ་ཚོགས་གི་ཟེད་པས། ཁ་པར་བཏང་ན་འགྲིག་
 གི་ཟེད་པས།
 དེབ་འདི་ལྷ་ཚོགས་གི་མ་ཟེད།

19.4.2) Answers

དཔེ་མཚོན་ཁང་ནང་ལ་ཐ་མག་འཐེན་ཚོགས་གི་མ་ཟེད། རྫོ་ལགས་འདི་འགྲོ་ཐུབ་ཀྱི་མི་འདུག
 ཡིག་སློབ་ཀྱིས་ནང་ལ་པར་རྒྱུག་ཚོགས་གི་ཟེད། རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ་ལ་སྐང་ཤ་བཟས་ཚོགས་གི་མ་ཟེད།
 ཁ་ལག་མང་བླ་མ་བཞག། ང་ཟ་ཐུབ་ཀྱི་མ་ཟེད།

19.4.3) Answers

You may phone from here. Can you go from Tibet to India ? It is forbidden to kill wild yaks ? It is not allowed to drink this water. Can (we) stay in the monastery? One should not say this word.

Lesson 20

20.4.1) Answers

Sir, is this the way to the Barkor? Yes, yes. Go this way and then after the movie theater turn to the left and you will get there. Madam, where is the hospital of traditional medicine? If you go from the Jhokhang temple, just a little further there is the Lhasa movie theater. The hospital of traditional medicine is accross from the Lhasa movie theater. Are there people doing that these days? There is nobody answering the phone. The dancers are making a circle.

20.4.2) Answers

ཚེ་རིང་དང་མཉམ་པོ་སྐད་ཆ་བཤད་མཁན་དེ་སྲུ་རེད། བོད་ལ་མོ་ཏེ་བཏང་མཁན་མི་མང་པོ་ཡོད་མ་རེད།
དཔེ་མཛོད་ཁང་ནང་ལ་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་དེ་ངོ་ཤེས་ཀྱི་ཡོད། དཔེ་མཛོད་ཁང་ནང་ལ་ཕྱག་ལས་གནང་མཁན་མི་
དེ་ཞལ་ཚོར་ཀྱི་ཡོད། ང་རང་ཚོས་སྐད་ཆ་འདྲི་ས་འདུག་གས། དཔེ་ཆ་ཉར་ས་འདི་རེད།

20.4.3) Answers

མོ་ཏེ་བཏང་མཁན་སྲུ་རེད། སློབ་སྦྱོང་གནང་ས་ག་པར་རེད། ཁ་བཏགས་ཚོང་མཁན་དེ་ལ་སྐད་ཆ་བྲིས་ད།
ཕྱག་ལས་གནང་ས་གཞིས་ཀ་ཚུ་རེད་པས། དེ་རིང་ཁ་ལག་བཟོ་མཁན་སྲུ་རེད། བྱིད་རང་ལ་ཅ་ལག་འཚོང་ཡག་
ཡོད་པས།

Lesson 21

21.4.1) Answers

Tibet is the highest land in the world. Who is the best student in your class?
There are only a few who are able to go to the university. He/she is the best student in our class.
This hat is too big for me. This valley / country is the nicest. The monastery with the largest number of monks is Drepung. There is too much sugar in the tea. You have to go soon or otherwise you won't be able to catch the train. (lit.: you'll be late). He's only looking at what he needs.

21.4.2) Answers

ཁ་བཏགས་དང་མར་ཕུལ་མཁན་མང་པོ་ཡོད་རེད་པས། བལ་ཡུལ་ལ་འགྲོ་སའི་ལམ་ཁག་ག་ནས་རེད་
འཇམ་བུ་གྲིང་ནང་ལ་མར་མང་ཤོས་ཟ་མཁན་བོད་རིགས་རེད། ཁམས་ཀྱི་ཏུ་ཡག་ཤོས་རེད།
ལྷ་ས་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཆེ་ཤོས་རེད། སྤུང་ཁང་ཐག་ཉེ་ཤོས་ག་པར་འདུག། གྲོང་གསེབ་ལ་བོད་ཇ་
མ་གཏོགས་འཕུང་གི་མ་རེད་ མགྲོགས་པོ་ཕེབས་ན་མ་གཏོགས་སློ་རྒྱུ་ག་གི་རེད།

21.4.3) Additional exercise
translate into English :

འཇམ་གླིང་སྤྱང་གི་རི་ཆེ་ཤོས་ཉི་མ་ལ་ཡ་རེད། དེ་ནི་སའི་གོ་ལའི་ཚོགས་ཅིག་རེད། འཇམ་གླིང་སྤྱང་གི་ཕོ་
 བྱང་ཆེ་ཤོས་པོ་ཏ་ལ་རེད། དེ་ནི་སའི་གོ་ལའི་གཙུག་རྒྱན་གྱི་ཉེ་ར་བྱ་རེད། འཇམ་གླིང་སྤྱང་གི་ལོ་རྒྱུས་རིང་
 ཤོས་གླིང་གི་སར་རྒྱལ་པོའི་སྤྱང་རེད། ད་ལྟའི་འཇམ་གླིང་སྤྱང་གི་དགོན་པ་ཆེ་ཤོས་དེ་འབྲས་སྤྱང་ས་རེད།
 འཇམ་གླིང་སྤང་གི་ཤོག་གྲུ་མ་ཁྲུགས་ཤོས་དེ་ང་ཚོ་བོད་རིགས་ཀྱིས་བཟོ་གི་རེད།
 འཇམ་གླིང་གི་མི་རིགས་ཁག་གི་ནང་ནས་ཇ་བཏུངས་མཁན་མང་ཤོས་དེ་ནི། ཡང་ང་ཚོ་བོད་རིགས་རེད་བཞག
 འཇམ་གླིང་གི་མི་རིགས་ཁག་གི་ནང་ནས་ཆང་སའི་རྟེན་འབྲེལ་དུས་ཚོད་རིང་ཤོས་བྱེད་མཁན་དེ་ནི་ཡང་ང་རང་
 ཚོ་བོད་རིགས་རེད། འཇམ་གླིང་གི་མི་རིགས་ཁག་གི་ནང་ནས་དཔེ་ཆ་དག་ལ་མང་ཤོས་ཟེན་མཁན་དེ་ནི་
 ཡང་ང་ཚོ་བོད་རིགས་རེད། འབྲས་སྤྱན་རིང་ཤོས་དེ་ང་ཚོ་བོད་རིགས་ཀྱིས་བྱེད་བྱུང་གི་རེད། ལྷ་མོ་
 རྒྱས་པ་འབྲས་པ་ཡིན་ན་ཉི་མ་བརྒྱད་དགུ་འབྲས་བུ་གྱི་ཡོད་རེད།
 འཇམ་གླིང་གི་སྤྱད་ནང་ནས་ཡང་ཞེ་ས་ཡུན་སུ་མ་ཚོགས་ཤོས་དེ་ཡང་ང་ཚོ་བོད་སྤྱད་རེད་བཞག

Lesson 22

22.4.1) Answers

Tenzin is taller than me. Dorje is the best among us at football. The chang is tastier than tea.
 Lhasa has more people than Zhikatse. He is younger than me. Is this shirt too small for you?
 - No, it is not too small. It is just right. Among these two cooks, the older one is better.
 Medical work is the best profession.

22.4.2) Answers

ཁོང་འཇམ་གླིང་ལ་སྒྲོར་ར་བརྒྱབ་པ་རེད། བྱེད་རང་གངས་རིན་པོ་ཆེ་ལ་སྒྲོར་ར་རྒྱག་སྤྱོད་ངས།
 ང་རང་ཚོར་ཤུག་འབྲས་དང་བཞེས་མོག་དང་བཞེས་ཐུག་ལྷུ་གི་ཡིན། ལྷ་མོ་ནག་པོ་འདི་ལྷ་མོ་སྤྱང་གྲུ་ལས་སྤྱིང་
 རྗེ་བ་ཡོད་རེད། མོ་ཏ་འདི་སྒྲོ་བཟང་གི་མོ་ཏ་ལས་ཆེ་གི་རེད། བསྟན་འཛིན་ཉི་མ་ལས་འབྲས་ཆེ་བ།
 གནས་སྒྲོར་བ་དེ་ཚོ་བོད་ས་ཆ་ག་ས་ག་ནས་ཡོང་པ་རེད། ལུག་གཡལ་ལས་གོང་ཁེ་གི་རེད། ཀྱང་
 གོར་མོ་ཏ་གོང་ཆེན་པོ་ཞི་དྲགས་འདུག བོད་ལ་མང་གོང་ཁེ་པོ་མ་རེད།

22.4.2) Additional commentary

The comparative suffix *pa/ba* presented in Lesson 22 has a different morphology in Literary and Standard Spoken Tibetan. In the table presented in the Manual (22.3.1) examples are given and here we give details about the rules and a comparison between Literary and SST.

After	Literary suffix comp. degree	Spoken suffix comp. degree	Positive Degree	Comp. degree Lit. examples	Comp. degree Spoken examples
- ག	པ་	ག་	ཡག་པོ་ "good"	ཡག་པ་	ཡག་ག་
- ར	བ་	ར་	མང་པོ་ "numerous"	མང་བ་	མང་ར་
- ཏ	པ་	པ་	ཚོད་པོ་ "wild"	ཚོད་པ་	ཚོད་པ་
- ཉ	པ་	པ་	གན་མེད་ "old"	གན་པ་	གན་པ་
- བ	པ་	པ་	ཞིབ་ཞིབ་ "detailed"	ཞིབ་པ་	ཞིབ་པ་
- མ	པ་	པ་	ཞིམ་པོ་ "tasty"	ཞིམ་པ་	ཞིམ་པ་
- འ	བ་	བ་	དམའ་བ་ "low"	དམའ་བ་	དམའ་བ་
- ར	བ་	ར་	གསར་པ་ "new"	གསར་བ་	གསར་ར་
- ལ	བ་	ར་	གསལ་པོ་ "clear"	གསལ་བ་	གསལ་ར་
- ས	པ་	པ་	སོས་པ་ "fresh"	སོས་པ་	སོས་པ་
- གས་	པ་	ག་	མགྱོགས་པོ་ "fast"	མགྱོགས་པ་	མགྱོགས་ག་

Lesson 23

23.4.1) Answers

I can drive the car (if you want). I'll take care of the child (if you want). I can get a stone. If you cannot do this work, I'll help you. If you all would like, I can sing. I'll offer you some tsampa. Here is exactly two hundred *gormos*.

23.4.2) Answers

བཞུགས་གནང་འཇགས་ངས་བྱས་དགོས། བྱི་རང་ལ་རྒྱ་མ་ག་ཚོད་དགོས་གི་ཡིད། ངར་ཁམ་བུ་རྒྱ་མ་ག་ང་
 དགོས་གི་ཡིད། བོད་ལ་ཀུ་ལུའི་རིགས་མང་པོ་ཡིད་རེད། བོད་རིགས་གྲངས་འབོར་ས་ཡ་དུག་ཚམ་ཡིད་རེད།
 བྱི་རང་མོ་ཁྱ་མགྱོགས་ཚམ་བཏང་ན་འགྲིག་གི་རེད་པས། བྱི་རང་འདི་ནས་སྐར་མ་བཙེ་ལྷ་གོམ་པ་རྒྱག་
 དགོས་རེད།

Lesson 24

24.4.1) Answers

Bhagtsamarkhu is a typical Tibetan dish. You have to knead flour and make them slightly bigger than peas, put them in boiling water, then take them out and put liquid butter, molasses, cheese and you 'll get *bhagtsamarkhu*!

24.4.2) Answers

ཡིན་ཀྱང་ཀྱའི་ན་གར་ཕྱིན་པ་རེད། རྒྱ་བན་ཆག་ནས་རྒྱ་ལགས་ཀྱིས་བཀའ་བཀྱོན་གནང་གི་རེད་བསམས་པ་
རེད། རྒྱ་ལགས་ཀྱིས་གསུངས་པའི་མི་རྟག་པའི་སྐོར་ལ་བྱན་པ་རེད། མི་རྟག་པ་ཟེར་ཡག་དེ་དངོས་པོ་
ཡིན་ན་འདྲ་སེམས་ཅན་ཡིན་ན་འདྲ་རྟག་པར་བསྐྱད་ཡག་ཡོད་མ་རེད། རྒྱ་ལགས་གཤེག་ཤིང་བཏང་རྒྱས་མ་སོང་།

24.4.3) Answers

Do the monks eat meat in Tibet? Do (you) have picnics in winter? When one eats, one does not talk a lot. This year, it rained a lot. In Tibet, it often hales.

24.4.4) Answers

དབྱར་ཁ་དང་དཔྱིད་ཁའི་སྐབས་ལ་བོད་པ་གླིང་ཁ་བཏང་ཡག་དགའ་པོ་ཡོད་རེད། དེ་རིང་གནམ་ཤིས་སྐྱིད་
པོ་ཞེ་དགས་འདུག རྒྱ་ཁར་ཕེབས་དོ། རྒྱ་ལོ་ཚོས་རྩེ་མོ་རྩེ་དུས་ཆང་མང་པོ་འཐུང་གི་རེད།
སང་ཉིན་གངས་བཏང་གི་རེད། ཆར་པ་བཏང་དུས་ལམ་ཁག་ཡག་པོ་ཡོད་མ་རེད། ལྷོ་ཁར་ལྷ་སར་གྲང་
མོ་མི་འདུག

Lesson 25

25.4.1) Answers

གོས་ཐུང་འཁྲུ་ཡག་འདི་ག་པར་འདུག ཁ་ལག་བཟོས་པ་དེ་ཞིམ་པོ་འདུག
རས་ཉོས་པ་དེ་རེད། ཁ་ལག་ཟ་ཡག་དེ་སྲུས་བཟོས་པ་རེད། ཁའི་ས་ཕྱིན་པ་དེ་ཡག་པོ་བྱུང་བཞག

25.4.2) Answers

As far as I am concerned, I am definitely not going. You have the time, you have the opportunity, you have the money, so what else do you need? I haven't done it, he hasn't done it, so who has done it?! It was very good that you called.

25.4.3) Answers

ཁོང་གིས་གཞས་བཏང་པ་དེ་དཔེ་སྟུན་པོ་འདུག ཁོང་གིས་བྲིས་པའི་ཡི་གེ་དེ་ཁྱེད་རང་གིས་གཞིགས་པས་
དེའི་སྐོར་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་པ་དེ་ཚོར་འཕྲུལ་རེད ཁང་པའི་སྐད་ལ་དར་ལྗོད་ཡོད་རེད
ཁོང་ཚོ་གླིང་ཁ་བཏང་གར་ག་པར་ཕེབས་ཀྱི་རེད། དུས་ཆེན་སྐབས་ལ་གསང་མང་པོ་བཏང་གི་རེད།

Lesson 26

26.4.1) Answers

All the workers building the road are Nepalese. Is there somebody with a car who could drive me back? In the so-called "butter tea", one puts salt and butter. The book that I'm reading is very interesting. Did you see the house he is building? Do you have any writing-paper to sell? Could you give me back the paper that we wrote on. The woman that he called on the phone is the owner of the hotel. The « Chonggya valley » is a very important place in the history of Tibet. When is the best time to go to Lhasa ? The monk called "Lhalung Palgyi Dorje" killed Langdarma by shooting an arrow at him. (Or he shot an arrow and killed Langdarma).

26.4.2) Answers

དགོན་པ་གཞོན་གཏོར་པ་རེད། བོད་ཀྱི་མཁར་དང་པོ་ག་པར་ཡོད་རེད།
བོད་ཀྱི་བཙན་པོའི་བང་སོ་མཇལ་སྲོད་ཡོད་པས། བསམ་ཡས་བཞེང་ནས་ལོ་གཞོན་ཕྱིན་སོང་།
ཁྱེད་རང་གིས་གཞིགས་པའི་ཕྱག་དེབ་དེ་ཚོ་ག་པར་འདུག། ཁོང་གིས་མོ་ཉ་བཙོང་སའི་ཁམས་པ་དེ་ངོ་ཤེས་ཀྱི་
ཡོད། ཁྱེད་རང་གིས་བཟོས་གནང་པའི་བཞེས་མོག་སྲོ་བོ་འདུག།

26.4.3) Answers

ང་ལ་ཐུག་པའི་མི་དེ་གཟུགས་པོ་ཆེན་པོ་ཅིག་འདུག། ཚོ་རིང་གིས་ཉོས་པའི་སྟོད་ཐུང་འདི་ཆེ་བྲགས་བཞག། ཁོང་གིས་བཏང་པ་དེ་སྒྲན་པོ་ཞི་བྲགས་འདུག། ཀུན་བཟང་ལགས་ཀྱི་གཞིམ་ཤག་ལ་ཕེབས་པའི་སྐྱེ་མགོན་དེ་ཁོང་གི་སྐྱེ་བའི་སྐྱེ་མཚེད་རེད་ཟེར་གྱི་འདུག། ཁ་སང་ཚོས་ཟ་ཁང་ལ་བཟས་པའི་ཁ་ལག་དེ་ཞིམ་པོ་འདུག།
ད་ལྟ་ཁྱེད་རང་དང་མཉམ་པོ་སྐད་ཆ་བཤད་མཁན་དེ་སུ་རེད།

Lesson 27

27.4.1) Answers

ཁྱེད་རང་ལ་འབྲུག་ཡུལ་ལ་ཕེབས་རྒྱ་བྱུང་ངས། ང་ལྟ་སར་ཕྱིན་ཅང་ཅི་པོ་བྱང་།
མཇལ་རྒྱ་བྱུང་། ཁོང་ལ་ཨ་མེ་རི་ཀར་ཕེབས་རྒྱ་བྱུང་པ་རེད།
ཕྱག་དེབ་སྐང་ལ་བཞུགས་རྒྱ་ཡོད་མ་རེད། འབྲུ་བསའ་རྒྱ་ཡོད་མ་རེད།
རྩ་མང་པོ་འབྲུང་རྒྱ་ཡོད་མ་རེད།

27.4.2) Answers

There are some letters to send. Do you have a lot of things to put in the car?
Do you have money to lend? Do you have Tibetan carpets to sell?
I had the opportunity to talk to him. Could you talk to Trashi on the phone?
He does not have to come to this meeting. One should not drink chang when sick.
One should not have rapidly fading interest (or fickles). One should not tell lies.

Lesson 28

28.4.1) Answers

ཁོང་གིས་ང་ལ་ལས་ཀ་བྱེད་བཅུག་སོང་། ང་ཡི་གོ་བཏང་རྒྱ་ཡིན། ང་ཚོས་སློབ་ལྷན་གྱི་རྒྱ་ཡིན།
ཁོང་གིས་མོ་ཉ་བཙོང་རྒྱ་བྱུང་། ང་ཚོ་ལ་རྒྱག་རྒྱ་ཡིན། ཁོང་ཚོ་ཕེབས་སྐྱེག་བཅུག་རྒྱ་ཡོད་མ་རེད།

28.4.2)

སློན་པོ་ཚོས་ལོ་གསར་ཚོས་གཅིག་ལ་རྒྱལ་པོས་བྱི་སྐད་རྒྱག་སྲིད་ཀྱི་མ་རེད་བསམས་པ་རེད། སློན་པོ་རིག་པ་
 ཅན་གྱི་མཚན་ལ་ཉི་ཚོས་བཟང་པོ་ལགས་ལྷུ་གི་ཡོད་རེད། ཉི་ཚོས་བཟང་པོ་ལགས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོ་ལ་བྱི་སྐད་
 བསློན་ཅུ་བཅུག་པ་རེད།

28.4.3)

I made him work. I had this shirt sown. They made me drink a lot of chang. We will make him wait. One must make these patients rest well. He did not let us speak. Yesterday the weather got colder. In Lhasa, every year the population increases. The number of children that go to school is increasing. Nowadays, the situation in the world is getting worse and worse.

Lesson 29

29.4.1) Answers

I doubt that he is Tibetan. They probably won't come to Tibet. I don't think I need to go, right? (He/I, etc.) fell asleep while listening to the radio. In Tibet, the farmers sing while working in the field.

29.4.2) Answers

མི་མང་པོ་ཅིག་གིས་ཁ་ལག་ཟ་གིན་ཟ་གིན་ཐ་མག་འཐེན་གྱི་ཡོད་རེད།

ཐབས་ཤེས་ཨ་ཡོད།

ཁོང་ཚོས་ལྷ་ཁང་ལ་སློར་རྒྱག་གིན་རྒྱག་གིན་ཁ་འདོན་བྱེད་གྱི་ཡོད་རེད།

ཉི་མ་སླན་འཕྲིན་ལྷ་གིན་ལྷ་གིན་གཉིད་ཁུག་གི་རེད།

ཁོང་ནང་ལ་ཨ་ཡོད།

29.4.3) Answers

ཁོང་བརྟན་འཕྲིན་ལྷ་གིན་ལྷ་གིན་ཁ་ལག་ཟ་གི་འདུག བདེ་སྲིད་ལམ་ཁག་ལ་འགོ་གིན་འགོ་གིན་གཞུས་
 བཏང་གི་འདུག ཁོང་གིས་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱིན་བྱེད་ཀྱིན་ཁ་འདོན་སློར་གྱི་འདུག རྒྱ་གར་བ་ཚོས་ཁ་ལག་ཟ་གིན་ཟ་
 གིན་རྒྱ་འཕུང་གི་འདུག འོང་སློར་ལ་ཉུ་རྒྱག་གིན་རྒྱག་གིན་མདའ་རྒྱག་གི་འདུག བསྟན་འཛིན་ཡི་གེ་འབྲི་
 གིན་འབྲི་གིན་ཐ་མག་འཐེན་གྱི་འདུག

Lesson 30

30.4.1) Answers

How do you take (lit. : eat) these medicines? How is the book that he/she wrote?
 You have to do it this way. Nobody has things like that. During the festival one has no choice but to drink chang. On Saturday, since there is a lot of traffic, one has no choice but to walk between two stations. Tomorrow morning, (I) have to get up early since there is a meeting at seven a.m. This medicine is very bitter, but I have to drink it. (or : I have no option but drink it.).

30.4.2) Answers

བདེ་སྐྱིད་ལ་ཁང་པ་མེད་ཅད་ཨ་ཁུའི་རྩ་ལ་མ་བསྐྱད་རང་བསྐྱད་རེད། ཁ་ལག་བཟོ་ཤེས་ཀྱི་མེད་ཅད་ཟ་ཁང་ལ་
 མ་ཟ་རང་ཟ་རེད། ཁོང་གིས་ལས་ཀ་ཡག་པོ་མ་བྱས་ཅད་འགོ་འཁྲིད་ཀྱིས་གཤེགས་པའི་བཏང་ཀ་མེད་
 བྱང་སོང་། ཚང་མ་ཨུ་ཚུགས་བརྒྱབ་ཅད་ངས་གཞས་མ་བཏང་རང་བཏང་བྱང་སོང་།

30.4.3)

ང་ཚོ་ལས་ཀ་བྱེད་དགོས་ཡོད། ང་ཚོ་ཚོགས་འདུ་འདི་རྒྱས་ལ་མ་འགྲོ་རང་འགྲོ་རེད།
 ང་ཉིན་གང་ནང་ལ་མ་བསྐྱད་ཀ་མེད་རེད། རྗེས་མོ་འབྲོག་མེད་ཅད་ང་ཚོ་འགྲོག་པའི་རྩ་ལ་གནས་ལེན་མ་
 ལྷུ་ཀ་མེད་བྱང་། ཁོང་ཚོས་དཀར་རྩ་དང་ཀོ་བ་བཟོ་གི་ཡོད་རེད། བྱིད་རང་ནང་ལ་འབྲི་འོ་མ་ཞོ་མཁན་སུ་
 རེད། སྤྱད་པ་འདི་འདྲས་རྒྱག་དགོས་རེད་པས།

Lesson 31

31.4.1) Answers

The Jhangthang is totally empty. Speaking like that is completely stupid. This kitchen is really clean. Her face has become entirely red. He is messing up. In big cities, a lot of people are nervous. Where the sun is hot, Tibetans take off their right sleeves.

31.4.2) Answers

ཉི་མ་སེམས་པ་ཤོར་པ་འདྲ། སྤྱགས་ཁུལ་མ་གནང་། ངས་ཕྱི་པོ་མ་སླེབས་པ་བྱས་དགོས།
 པད་མ་རྟག་པར་པགས་ཚགས་རྩིང་པ་གོན་གྱི་ཡོད་རེད། བོད་པ་ཡང་སེ་སུ་བྱང་གཡམས་པ་སུད་གྱི་ཡོད་རེད།
 བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་སྤྲ་ནག་ག་པར་འདུག བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་སྤྲ་ནག་ཨམ། ཕ་གིར་འདུག
 འགྲོག་པ་སྤྲ་པོ་ནས་ཡར་ལང་གི་ཡོད་རེད་པས། སྤྲ་པོ་ཡར་ལང་དང་ལང་།
 བྱོང་བྱིར་ནང་ལ་མི་རྒྱབ་སྤྱོད་ཀྱི་དུག་སློག་གོན་གྱི་ཡོད་རེད།

31.4.3) Answers

རྗེས་ལ་སྐྱམ་པོ་ཞི་དྲགས་ཚགས་བཞག ཚགས་དགོས་བྱུང་། ཁོང་ན་རེད། དེ་རིང་བྱིད་རང་གིས་
 ཞལ་ལག་མང་པོ་མཚོད་བཞག ཟ་དགོས་བྱུང་། བྱིད་རང་གིས་ཞལ་ལག་ཞིམ་པོ་ཞི་དྲགས་བཟོས་གནང་
 བཞག སློག་བརྟན་དེ་མི་མང་པོས་དགའ་པོ་བྱེད་ཀྱི་འདུག་ག དགའ་པོ་བྱེད་དགོས་བྱུང་། སློག་
 བརྟན་དེ་སྐྱད་གྲགས་ཆེན་པོ་རེད། བོད་ལ་དགུན་ཁ་མི་མང་པོ་པགས་ཚགས་གོན་གྱི་འདུག གོན་དགོས་
 བྱུང་། བོད་ལ་གནམ་ཤིས་གང་མོ་ཡོད་རེད།

༡། བོད་ཀྱི་དུས་ཚིག་གཙོ་བོ་ནི་ ལོ་གསར་དང་ སློན་ལམ་ཚིག་མོ་ ཚོགས་མཚོན་ཚིག་མོ། ས་ག་
 ཟླ་བ། འཛམ་གླིང་སྤྱི་བསང་། དུག་པ་ཚོས་བཞི། ལོ་སྟོན། ལྷ་བབས་དུས་ཚིག། དཔལ་
 ལྷའི་རི་ཁྲོད། དགའ་ལྷན་ལྷ་མཚོད་ ལྷར་མ་ཀུན་བཟང་བཅས་རེད།
 ༢། བོད་ཟླ་ལཱ་འཛམ་ཚོ་ལྷའི་ཉིན་ལ་འཛམ་གླིང་སྤྱི་བསང་བཏང་གི་རེད།

33.4.4) Additional exercise.

Answer to question

ངན་པ་དགུ་འཛོམས་དང་བཟང་པོ་བཅུ་འཛོམས་ཟེར་ཡག་ག་རེད།
 འབྲོག་པའི་སྤྱི་དམན་གྱིས་རྒྱན་ཆ་ག་རེ་བཏགས་ཀྱི་རེད།

Lesson 34

34.4.1) Answers

ཁྱིད་རང་སྤྱད་ནས་ཡུན་རིང་ལོས་བྱང་སོང་། ང་ཡང་སེ་ཡང་དུ་མགོ་ན་གི་ཡོད། ཁོང་གསོལ་སྐྱེན་བཞེས་
 བས་དུལ་ནག་མང་པོ་དོན་གནང་སོང་། ངས་ཕྱག་ཚུ་ལྷ་ཚམ་བྱས་ན་འགྲིག་གི་རེད་པས།
 རིལ་བུ་དེ་ཚོ་ག་འདྲས་ཟེར་གོས་རེད། མོ་རང་གིས་ཤ་རྗེན་པ་མཐོང་དུས་སྐྱུག་མེར་ལང་གི་འདུག
 མ་ཉལ་གོང་ལ་ཇ་འཐུང་རྒྱ་ཡོད་མ་རེད།

34.4.2) Answers

1) He won't be able to come because he has the flu. 2) I borrowed some money and bought a motorbike. Before you drink tea, you should stir the thermos flask (H). I have to talk to them before they go to Zhikatsé (H). Before leaving for the countryside, the students did a lot of shopping. Before writing a letter, one should ponder well. Shall we take food for lunch on this hill / mountain? Since I have the flu, I've lost the taste (of food).

34.4.3) Answers

༡། བོད་སྐད་ནི་ཅ་སྐད་དང་རིན་ཚིན་སྟེ་ལྷ་དང་དུད་འགོ་ནས་ཐོན་པའི་རྗེས་ཀྱིས་བཟོ་གི་ཡོད་རེད།
 ༢། སྐད་པའི་བཏགས་དཔྱད་བྱེད་སྤངས་གཙོ་བོ་ནི་གསུམ་ཡོད་རེད། གསུམ་པོ་ནི། ཅ་ལྷ་ཡག་དང་། ཁབ་
 ཏགས་དང་། ལྷ་ལེབ་ལྷ་ཡག་རེད། ད་དུང་ནད་པའི་འཚོ་བ་སྤྱེལ་སྤངས་དང་ཁ་ལག་གི་སྐོར་ལ་སྐད་ཆ་
 འདྲི་གི་རེད།
 ༣། བོད་སྐད་ལ་རིགས་འདྲ་མི་འདྲ་མང་པོ་ཡོད་པའི་ནང་ནས། གཙོ་བོ་ནི། རིལ་བུ་དང་ཐང་རེད།
 ད་དུང་རྒྱུད་བདུགས་དང་། ལྷག་རིགས། གཟུང་ཡིག་ གསེར་ཁབ། མི་བཙའ་ལ་སོགས་པའི་སྐད་
 བཙོས་འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད་རེད།

Lesson 35

35.4.2) Answers

1. Do all Tibetans perform sky burial rituals? 2. (Your) blood pressure is a little high. That's because (you) came to a place of high altitude and are not used to the environment. (lit. to the earth and to the water). I have put tea to boil, but it has not boiled yet. I can't sleep at night (lit.: in the evening) and I can't eat a lot. We tried to cut this piece of wood but could not cut it.

35.4.3) Answers

- ༡ ། ལྷགས་པ་བརྒྱབ་ནས་ཤེལ་སྒོ་ཆག་སོང་། ༢ ། མིད་པ་ལག་ནས་སྐད་ཆ་བཤད་ཐུབ་ཀྱི་མི་འདུག
 ༣ ། ཁོང་གིས་ཚུ་སྐོལ་ནས་ཇ་བཟོས་སོང་། ༤ ། ཁོང་གིས་ང་ལ་རྒྱ་བཅུག་ནས་ཚུ་གཏོར་བྱུང་།
 ༥ ། མོ་ལགས་ཀྱི་མ་ཁི་སྐོར་གྱི་འདུག ༦ ། ཁོང་གིས་གྱི་བཞུས་ནས་ཐག་པ་བཅད་སོང་།
 ༧ ། སྐམ་གྱི་ནང་ནས་ཅ་ལག་བཏོན་པ་ཡིན།

Lesson 36

36.4.1) Answers

- ༡ ། ཁོང་ལས་ཁྱེད་ལ་ཐེབས་ཚར་སོང་། ༢ ། ད་ལོ་ཆར་པ་བཏང་ཡག་འགོ་ཚུགས་ཚར་པ་རེད།
 སློབ་བཟང་ལགས་ཨ་མེ་རི་ཀར་ཐེབས་སྤོང་ཡོད་རེད། ཐུབ་བསྟན་གྱིས་དེབ་བྲིས་ཚར་སོང་།
 ཁྱེད་རང་སྐོལ་ལྷན་མཚོན་སྤོང་ངས། ང་རང་ཚོ་ལས་ཀ་བྱེད་ཚར་འགྲོའོ་ཡོད།

36.4.2) Answers

1. They have begun to build the house. 2. I have already eaten. 3. I have already seen this movie so I am not going to see it again. 4. I have already told him, but he did not pay attention (H). 5. He went to buy vegetables and yak meat to prepare the meal. 6. What surprise ingredients are put in the guthuk soup? Molasses, peach, wool, paper, chili, salt, charcoal, peas, goat dung or yak dung, etc. as well as (representations of) the sun and the moon.

36.4.3) Answers

- ༡ ། ཆོས་ཉི་ཤུ་དགུ་དགོང་དག་ལ་དགུ་ཐུག་དང་གཏོར་མ་བརྒྱབ་ཅང་དགུ་གཏོར་ཟེར་གྱི་རེད།
 ༢ ། དགུ་ཐུག་ཟེར་ཡག་དེ་དམིགས་གསལ་གྱི་ཐུག་པ་ཅིག་རེད། བོད་རྒྱ་ཀྱང་པའི་ཆོས་མཁེ་ལ་དགོང་དག་ལ་
 འཕྲུང་གི་རེད། དགུ་ཐུག་གི་སྐྱུ་ལ་རང་ལ་རྩལ་འདྲ་མི་འདྲ་སྐྱུ་གི་རེད། སྐྱུ་ལ་རིལ་རིལ་དམིགས་
 གསལ་གྱི་དོན་དག་ཡོད་རེད།
 ༣ ། སྐོལ་ལྷན་ནི་ནམ་རྒྱུན་ལོ་གསར་ཆོས་པ་གཅིག་ལ་རྩལ་པ་དང་འབྲས་དང་ཕྱུར་བ། ལུ་རམ། ལྷོ་མ། ཆང་
 ལ་སོགས་པས་བཟོས་པའི་ཐུག་པ་རིགས་ཅིག་རེད།
 ༤ ། ལོ་གསར་ཉི་མ་གཉིས་པ། ཡང་ན་ཉི་མ་གསུམ་པར་ཁང་པའི་ཐོག་ཀར་དར་ལྗོད་བཅུག་གི་རེད།

Lesson 37

37.4.1) Answers

༡ ། ལྷ་ས་སློན་ལམ་འཇུག་གནང་མཁན་མཁའ་རྩེ་ཚོང་ཁ་པ་སློབ་བཟང་གྲགས་པ་རེད།
 ༢ ། དགོ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ཟེར་ཡག་དེ་དགོ་བཤེས་ཀྱི་མཚན་ནང་ནས་མཐོ་ཤོས་རེད།
 གཞུང་ཆེན་བཀའ་པོད་ལྷ་སློབ་གཉེར་མཐར་སོན་པའི་གོ་གནས་
 བཅོམ་མཚོན་པའི་སྐབས་ལ་མར་གྱིས་བཞེངས་པའི་སངས་རྒྱས་དང་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའི་སྐྱེ་འདྲ་དང་
 སློན་པའི་མཚན་པ་བཅུ་གཉིས། བཀྲ་ཤིས་རྟགས་བརྒྱད། རྒྱལ་སྲིད་སྣ་བདུན། མཐུན་པ་སྐྱུན་བཞི་ཅི་
 དག་ཡོད་རེད།
 ༣ ། མར་གྱི་སྐྱེ་འདྲ་དང་བཀྲ་ཤིས་རྟགས་བརྒྱད་ལ་སོགས་པའི་གཞུགས་བརྟན་འདྲ་མི་འདྲ་དེ་ཚོ་གསང་བདག་
 བཏང་ན་འགྲུལ་སྐྱོད་བརྒྱབ་ཅང་མི་ཚང་མ་ཉལ་ས་ཀྱི་རེད།
 ༤ ། བཅོམ་མཚོན་པ་ནི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་དུས་ཆེན་རེད། སློན་ལམ་ཆེན་མོའི་རྗེས་ལ་བོད་རྒྱ་དང་པོ་ཚོས་ལྷ་
 ལ་བཏང་གི་རེད།

37.4.2) Answers

During this festival, in the Bharkor they exhibit various beautiful flowers, human characters, animals all made of butter. During the third month, there is no (major) festival. During the fourth month, they celebrate Saga Dawa. The 15th of this month (Saga Dawa) corresponds to (the commemoration of three events) : the birth, the enlightenment and passing away of Lord Buddha. After New Year, on the fourth of the 1st month, the Great Prayer (Monlam Chenmo) begins.

37.4.3) Answers

ཚོང་པ་དེས་དགོ་འདུན་ཚོར་གསོལ་ཇ་ཕུལ་པ་མ་ཟད་བཞེས་ཐུག་ཡང་བཏང་པ་རེད།
 དས་གཞས་བཏང་པ་མ་ཟད། ད་དུང་ཞབས་བྲོ་ཡང་བརྒྱབ་པ་ཡིན།
 ང་དེ་རིང་མགོ་ན་པ་མ་ཟད། ད་དུང་རྐང་པ་ཡང་ན་གི་འདུག
 བཀྲ་ཤིས་ཐ་མཁའ་འཐེན་གྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། ད་དུང་ཆང་འཐུང་གི་འདུག

Lesson 38

38.4.1) Answers

1. I have taken medicine for a few days but I have not recovered. 2. I have also tried to quit smoking but it's a little bit difficult now. If you smoke, it's a waste of money, that's not that bad but it very seriously harms your health. I have not been to Lhasa but I heard a lot about it.

38.4.2) Answers

༡ ། ཚོགས་མཚོན་ཆེན་མོ་འཇུག་མཁན་སྲེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོ་རེད། ༢ ། ལྷ་ས་ལོང་རྒྱལ་པོ་ལ་དམིགས་
 གསལ་ག་རེ་ཟེར་ན་ཁོའི་འགྲམ་པ་གཡས་པ་དཀར་པོ་དང་གཡོན་མ་ནག་པོ་བཟོས་ཡོད་རེད།

Samye monastery. At the time of the construction, a lot of obstacles occurred and in order to propiciate the place, abundant rituals of fumigation (with fragrant juniper, etc.) and offerings were performed. As a result of these rituals, all the obstacles disappeared.

40.4.2) Answers

སངས་རྒྱལ་བཅོམ་ལྷན་འདས་མངོན་པར་རྫོགས་པར་སངས་རྒྱལ་པའི་དུས་ཚེན་འདི་ལ་ས་ག་རྒྱ་བ་ཟེར་གྱི་ཡོད་
ཟེད། བོད་རྒྱ་དུག་པའི་ཚེས་བཞི་ལ་སངས་རྒྱལ་གྱིས་བདེན་པ་བཞི་ཚེས་གྱི་འཁོར་ལོ་བསྐོར་བའི་དུས་ཚེན་དེ་
ཟེད། ཚེས་གྱི་འཁོར་ལོ་ཟེར་ཡག་དེ་ཚེས་གསུང་ཡག་གི་དོན་དག་དེ་ཟེད། བདེན་པ་བཞི་པ་དེ་ལམ་གྱི་བདེན་
པ་ཟེར་གྱི་ཡོད་ཟེད།

Lesson 41

41.4.1) Answers

He captured the younger princess, Lucham Dzema, isn't. He/ She took Thubtän to the hospital. Tomorrow, when I come back, I'll take back (my) elder son. Have you taken the key? I'm getting scared. This little girl is becoming afraid of the dog, isn't she?. What you study during the winter, you forget during the summer. If you speak to him, he gets angry. On the 30th day of the 6th Tibetan month, early in the morning in Drepung, a great thangka of the Buddha Shakya Muni is displayed. The name for the festival, Pälhärithrö, is only used in the colloquial language but, otherwise, it is know as Pälhärirap.

41.4.2) Answers

༡ ། ཞོ་སྟོན་རྒྱ་བ་དུག་པའི་ཚེས་སུམ་བཅུ་ཉིན་གར་འབྲས་སྤྲངས་ལ་འགོ་རྒྱུགས་གྱི་ཟེད།
༢ ། ཞོ་སྟོན་ཉི་མ་ལྷ་བཏང་གྱི་ཟེད། ༣ ། ལྷན་མ་དཔལ་ལྷའི་རི་ཁྲོད་སྐབས་ལ་ལྷ་ས་བཙོན་གསོལ་ཚིགས་བཅོས་
ནས་ཞོལ་ས་ཁུལ་ནས་དཔལ་ལྷན་ལྷ་མོ་མཇལ་གར་ཕེབས་མཁན་ཚོར་སྤེལ་ཞུ་གི་ཟེད།
༤ ། དེ་སྐབས་ལ་སྤྲ་གུ་ཚོས་ (ལྷ་གུ་ཚོས་)རྒན་པ་དང་དདུལ་སྤྲུག་བསྐྱེད་གྱི་ཟེད།

Appendix : combination between auxiliaries and verb classes

person	Past auxiliaries with volitional verbs		
1st	egophoric	1st person intentional subject	པ་ཡིན་
		1st person receptive non subject	ལྟོད་
	neutral	testimonial (unintentional)	སྤོད་
		assertive (unintentional)	པ་ཤེད་
2 nd / 3rd	neutral	testimonial	སྤོད་
		assertive	པ་ཤེད་

person	Past auxiliaries with non-volitional verbs		
1st	egophoric	1st person subject (-récent)	ལྟོད་
	neutral	testimonial (+récent)	སྤོད་
		assertive	པ་ཤེད་
2 nd / 3rd	neutral	testimonial	སྤོད་
		assertive	པ་ཤེད་

person	Present auxiliaries with volitional verbs		
1st	egophoric	1st person intentional subject	གི་ཡིན་
	neutral	testimonial (unintentional)	གི་འདུག
		assertive (unintentional)	ཡོད་ཤེད་
2 nd / 3rd	neutral	testimonial	གི་འདུག
		assertive	གི་ཡོད་ཤེད་

Person	Present auxiliaries with non-volitional verbs		
1st	egophoric	1st person subject/ non subject habitual	གི་ཡོད་
	neutral	testimonial	གི་འདུག
		assertive	གི་ཡོད་རེད་
2 nd / 3rd	neutral	testimonial	གི་འདུག
		assertive	གི་ཡོད་རེད་

Person	future auxiliaries with volitional verbs		
1st	egophoric	1st person subject	གི་ཡིན་
	allocentric "perform for the benefit of other(s)"	1 person subject	དགོས་ ཚོས་
	neutral	non intentional	གི་རེད་
2 nd / 3rd	neutral	assertive	གི་རེད་

Person	future auxiliaries with non-volitional verbs		
1st	neutral	assertive	གི་རེད་
2 nd / 3rd	neutral	assertive	གི་རེད་